

Étebb Afrikában, de viszont be 8 órákor még a portól s egyéb ztül, a homályos kérének.

annyyira szerelott szíve immár zett, a napokban eletéről leugrott

sága, a waggon és három moz mint a kocsiakat ag.

tett Pethő József mint értesülünk, t megindították.

eglegesen eldön első (krakói) és meg a negyedik között fognak le közötti hadya sziléziai határon aró hadgyakor sz. A budapesti re Nograd vár ptember másog is részt fog ely szeptember gy hadgyakorlat ro Beck tábor bi hadtest had tizenötödik hadtestparancs gyakorlatokhoz ra nézve három ly husz napra, ik osztály szin

ta biharmegyei l: az agy- és ányos jelleggel meg nem ter hely különösen szter. A község radra menekül a híret. A baj nappal is, fog előzik meg, a a nyak és a p. A halál az zik. A súlyosan e ujjab eset végződött.

eszto ur! Azt ni fogja, ha az o szikla-közök napjan, becses nitni kivanom, oroczkó város meggyászol yobb magyart. ai mar közös március 22-én ennap meghu plomokban az ztunk lelkünk temetési nagy oroczkó-Szent sztalos György dulast keltett k s megismer egyetemes em megváltoja s zt-györgyön a metési szertar lobogók s tar Ferencz-rend n volt egy ha nemzet halott kegyelet hiá adassék, ha meg. — A ki, ad vizsgálódás ndolkodásnak, a látni s volt is; ezért gyü ebb és később zót, hogy: K. Szapary stb.; templomokban ngzugasokat s eket. Hanem os! Közel 80 ó tanácsnak, állást s nyi zstó ur, nem nácsot kérni? ásának: „Zug ppan akkor s ziblókalyi.)

lapesti egye 10-én elhunyt élesavarodás születtett Ka a fővárosban, áló tekintélye hy Géza gróf óné hirtelen nyekkel tűn ons részvet kés hosszaz lésének 8-ik és egy leánya

észtől meggyözöttünk; hogy a nemtörődöm ség ép ugy, mint az erélytelen jajgatás csak éleszti az emésztő tüzet; hogy kellő gondoskodás nélkül széthull, elzüllik a nyáj; hogy kihalt bennünk az ősök szent ereje: az evangéliumi buzgóság; hogy a protestantizmus alapvető tényezői, védbástyái: iskoláink, intézményeink pusztulnak, romba dőlnek; hogy általában szellemileg hanyatlunk, anyagilag pedig vergődés életünk Nos, e rég idő óta tartó feljajdulások, melyek a sajtóban, nyilvánosan és magánkörökben állandóan napirenden vannak, ma a legridegebb és legszigorubb igazság alakjában állanak előttünk.

és mert az igazság teljes súlyával a mi lekünk nehezedik, ne csak az államépítés nagy munkáját üdvözljük rokonszenven kiáltásokkal, hanem emlékezzünk meg egyetemlegesen legalább most, a tizenkettedik órában arról, hogy nekünk szűkebb körben, egyházunk terein szent kötele ségeink vannak; hogy gyors, kitartó küzdelemre hivatattunk el s ebbe bele kell mennünk az egész vonalon még „ma“, hogy „holnap“ már késő ne legyen. Ujjá kell szülnünk egyházunkat evange liumi buzgósággal, a Szentléleknek bennünk lakozó erejével, minden téren, minden irányban! Nem elég nekünk a keret, a törvény, a mi már meg van, ez csak külsőség. Nekünk lényeg, bensőség, élet kell; mert csak ezek képesek meggyőzni örök ellenségeiket, az ürességet, a látszatot, a pusztulást.

Nem elveink hangoztatása, hanem az ezekért folyó küzdelem; nem a sporadikus tevékenység, mely a belmisszio mezején itt-ott mutatkozik, hanem spontán megnyilatkozatásában az egyetemes munka van hivatva egyházunkat újraszülni s erőssé tenni bár mily változások diadalal elviselésére.

Ehhez fogjunk még ma s akkor nemzetünk liberalizmusának diadallobogója mellett ott fenn, a magasban fogjuk látni egyházunknak Istentől mindedig megőrzött szent zászlóját is.

Kovács Andor, ev. lelkész.

A tények igazsága.

Az „Óralló“ olvasói bizonyára nem feledték még el azt a vitát, melyet Andorka Gyula lelkes és őszinte cikke, a 6. számban megjelent „Igazság és frázis“ idézett elő. Alkalmat szolgáltatott

De örök ifju az, kit istene Nagy kedvezésből dalmokká kene — Enyészet, fujj e száraz ág alól, A költő bizik, szeret és dalol!

Sántha Károly.

Igazságok szép hegedűszóban. (Feleletül egy kis leánynak).

Irta: Vértesy Gyula.

Kedves Margit! Tegnap adósa maradtam egy kérdésre a felelettel. Lehet, hogy azért mert, olyan váratlanul jött az ön kérdése, hogy hamarjában nem is voltam tisztában a felelettel, de az is lehet, hogy másért.

Például azért, hogy talán magával szemtül-szemben, mig nagy fekete szemének fürkésző pillantását reám vetette volt s piros ajkai közül elővillogtatva fehér fogaeszkáit mosolygott zavaromon — hát lehet, hogy talán ekkor nem is mertem volna mindezt elmondani, a mit most meg akarok írni.

Mert igen könnyen megeshetett volna, hogy a kérdésre csak azt feleltem volna, a mi a szívemen volt és nem azt, a mit az eszem sug most . . . Furcsa kérdés is volt az, a mit maga odavetett nekem kedves Margit. Olyan pajkos, felsőbb leányos kérdés, a minőt nem is vártam volna az elkényeztetett bálkirálynőtől, a kit a jurista-báltól kezdve, az utolsó Hungária-piknikig, a székesfőváros fiatalágának haute-crèmeje nagyobb figyelemmel, hódolattal és előzékenységgel vett körül, mint valami igazándi feleséges asszonyt.

És épen ezért lepett meg olyan nagyon a kérdése! Hogy is ne lepett volna, hiszen ki gondolta volna, hogy önt a katonatisztekben, a miniszteri titkáron, gazdag gavallérokön s hódító athléta urfiakon kívül, más is

ELŐFIZETÉSI ÁR: Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel: Negyedévre 1.50 kr. Két óra 1.—kr. Félévre 3.— Egy óra —.50 » Egész évre 6.— » Egyes szám helyben és vidéken 6 kr.

HIRDETÉSEKET árszabály szerint számítunk. Bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr. Nyilttér minden sor 20 kr.

ÓRÁLLÓ.

POLITIKAI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelen hetenkint kétszer u. m.: szerdán és szombaton.

SZERKESZTŐSÉG: hova a lap szellemi részét illető közlemények s előfizetési díjak küldendők SÁROSPATAK, GORTVAY-FÉLE HÁZ.

A hirdetési díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások a kiadóhoz, Steinfeld Jenő nyomdászhoz küldendők.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmertellen leveleket nem fogadunk el

Table with 3 columns: FŐMUNKATÁRS: CSENGEY GUSZTÁV., FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: DR. BARTHA BÉLA., KIADÓ: STEINFELD JENŐ.

Helyzetünk.

Törvényhozásunk alsó háza a részletes tárgyalás alapjául elfogadta a házassági törvényjavaslatot. A tizenkettedik órát éljük. Az erős megpróbáltatás ideje közelg. Nem sokára ki leszünk vetve, mint sziget a tenger közepébe, szabadon ostromolva a szilaj hullámoktól s ki tudja, nem nyomul-e be az ár — a melytől nem akarunk félni — erődeinkbe, melyeket hosszú időkön át nem erősítettünk eléggé. Ki tudja, helyre hozhatja-e a jelen itt-ott már föllobbanó lelkesedése azt, a mit a mult hibája keserű szemrehányásként csak most, az átalakulás napjaiban láttat egész nagyságában, teljes világitásban velünk.

Az ideális lélek, az eszmék levegőjével telített szellem-világ nem fél a változások viharaitól, de a reális élet — melyhez kötve vagyunk — nem hunyhat szemet a közelgő s ránk nézve könnyen veszélyessé válható reformok előtt. Mi nem mondjuk, hogy nekünk nem kellene azok az újítások, melyeket hazánk egységes fejlődése igényel; nem mentünk és nem is mehetünk harcba a magyar nemzet ama fenséges megnyilatkozásával szemben, mely a szabad eszméket felkarolta s diadalra viszi. Nem! mi magyar protestánsok, kiknek elveik sohasem ütköznek össze az állam érdekeivel, mindig ott voltunk s ott leszünk, hol a magyar állameszme lobogója leng, azon az uton, mely nemzetünk megizmosodásának s egységes fejlődésének szent célja felé vezet.

De kérdem, a nálunk új és előttünk eddig ismeretlen mag befogadására előkészítettük-e a talajt; néptünk lelke elég erős-e a nagy változásokkal járó rázkódtatások elviselésére; egyházunk falai eléggé szilárdak-e arra, hogy megvédjék, és biztosítsák a belől tényező vallás-erkölcsi hitéletnek zavartalan, békés fejlődését? Nem! A ki egyházi életünket ismeri, a kérdésekre igennel nem felelhet. Sőt be kell ismernünk, hogy állapotaink egyáltalában nem biztathatnak bennünket azzal, hogy az újítások készenlében találjanak bennünket. Hiszen csak egy tekintetet vessünk egyházunk tereire s elfogulatlanul nézzük azt, a mit meg kell látnunk, okvetlenül meggyőződünk arról, hogy gyorsan és sokat kell tennünk és követelnünk, hogy a vesztélyt kikertülhessük.

Hosszu évek óta panaszkodunk arról, hogy a vallás és egyház iránt tanusított közöny ijesztő

mérvben pusztít közöttünk; hogy a nemtörődöm ség ép ugy, mint az erélytelen jajgatás csak éleszti az emésztő tüzet; hogy kellő gondoskodás nélkül széthull, elzüllik a nyáj; hogy kihalt bennünk az ősök szent ereje: az evangéliumi buzgóság; hogy a protestantizmus alapvető tényezői, védbástyái: iskoláink, intézményeink pusztulnak, romba dőlnek; hogy általában szellemileg hanyatlunk, anyagilag pedig vergődés életünk Nos, e rég idő óta tartó feljajdulások, melyek a sajtóban, nyilvánosan és magánkörökben állandóan napirenden vannak, ma a legridegebb és legszigorubb igazság alakjában állanak előttünk.

és mert az igazság teljes súlyával a mi lekünk nehezedik, ne csak az államépítés nagy munkáját üdvözljük rokonszenven kiáltásokkal, hanem emlékezzünk meg egyetemlegesen legalább most, a tizenkettedik órában arról, hogy nekünk szűkebb körben, egyházunk terein szent kötele ségeink vannak; hogy gyors, kitartó küzdelemre hivatattunk el s ebbe bele kell mennünk az egész vonalon még „ma“, hogy „holnap“ már késő ne legyen. Ujjá kell szülnünk egyházunkat evange liumi buzgósággal, a Szentléleknek bennünk lakozó erejével, minden téren, minden irányban! Nem elég nekünk a keret, a törvény, a mi már meg van, ez csak külsőség. Nekünk lényeg, bensőség, élet kell; mert csak ezek képesek meggyőzni örök ellenségeiket, az ürességet, a látszatot, a pusztulást.

Nem elveink hangoztatása, hanem az ezekért folyó küzdelem; nem a sporadikus tevékenység, mely a belmisszio mezején itt-ott mutatkozik, hanem spontán megnyilatkozatásában az egyetemes munka van hivatva egyházunkat újraszülni s erőssé tenni bár mily változások diadalal elviselésére.

Ehhez fogjunk még ma s akkor nemzetünk liberalizmusának diadallobogója mellett ott fenn, a magasban fogjuk látni egyházunknak Istentől mindedig megőrzött szent zászlóját is.

Kovács Andor, ev. lelkész.

A tények igazsága.

Az „Óralló“ olvasói bizonyára nem feledték még el azt a vitát, melyet Andorka Gyula lelkes és őszinte cikke, a 6. számban megjelent „Igazság és frázis“ idézett elő. Alkalmat szolgáltatott

De örök ifju az, kit istene Nagy kedvezésből dalmokká kene — Enyészet, fujj e száraz ág alól, A költő bizik, szeret és dalol!

Sántha Károly.

Igazságok szép hegedűszóban.

(Feleletül egy kis leánynak).

Irta: Vértesy Gyula.

Kedves Margit! Tegnap adósa maradtam egy kérdésre a felelettel. Lehet, hogy azért mert, olyan váratlanul jött az ön kérdése, hogy hamarjában nem is voltam tisztában a felelettel, de az is lehet, hogy másért.

Például azért, hogy talán magával szemtül-szemben, mig nagy fekete szemének fürkésző pillantását reám vetette volt s piros ajkai közül elővillogtatva fehér fogaeszkáit mosolygott zavaromon — hát lehet, hogy talán ekkor nem is mertem volna mindezt elmondani, a mit most meg akarok írni.

Mert igen könnyen megeshetett volna, hogy a kérdésre csak azt feleltem volna, a mi a szívemen volt és nem azt, a mit az eszem sug most . . . Furcsa kérdés is volt az, a mit maga odavetett nekem kedves Margit. Olyan pajkos, felsőbb leányos kérdés, a minőt nem is vártam volna az elkényeztetett bálkirálynőtől, a kit a jurista-báltól kezdve, az utolsó Hungária-piknikig, a székesfőváros fiatalágának haute-crèmeje nagyobb figyelemmel, hódolattal és előzékenységgel vett körül, mint valami igazándi feleséges asszonyt.

És épen ezért lepett meg olyan nagyon a kérdése! Hogy is ne lepett volna, hiszen ki gondolta volna, hogy önt a katonatisztekben, a miniszteri titkáron, gazdag gavallérokön s hódító athléta urfiakon kívül, más is

ez Horváth Gyulának, a „Magyar Hirlap“ kitűnő főszerkesztőjének arra, hogy kifejezze neheztelését jeles munkatársunk cikke miatt, mint a mely Apponyi gróf ellen alaptalan s igazságtalan ítéltre engedte magát elragadtatni. „Lehet, hogy Apponyi magatartása — a tartózkodás — nem helyes, de jogos s arról — államférfiai egyénisége folytán — nyugodtak lehetünk, hogy ő csak azokkal mehet, kik az országnak szabadelvű egyházpolitikai reformokat biztosítanak, azokkal pedig nem, kik ily reformok megvalósulásának útjában állnak; a klérikálisok táborában hiába fogják keresni őt, hiába hívják, de hiába is küldik, megmarad a zászló alatt, mely alá esküdt.“

Szóról-szóra ezeket mondta a magyar parlamenti élet és zsurnalisztika régi és első rangu képviselője, akkor még a nemzetipárt alelnöke s óva intett bennünket, hogy ne tegyük vezércikkek által a protestantizmus ellenségévé azt az Apponyit, aki az életben nem az, s hogy várjuk be ítéletünkkel azt a rövid időt, míg tények és nem fellelések szolgálnak alapul.

Az „Óralló“ cikkei igyekeztek kimutatni, hogy nem elhamarkodva alkottuk meg ítéletünket; hogy Apponyi gróf cserben hagyatva jól ismert és szives készséggel elismert államférfiúi zsenialitása által, az egyházpolitikai reformok kérdésében csakugyan hűtlenné lett az általa hirdett elvekhez s a szabadelvűség eszméihez. Az ő hite szerint józan opportunizmusnak egy sajtáságos neme foglalta el lelkét, a quieta non movere, vel minime movere valóságos köd gyanánt ülte meg őt és pártját, azt a pártot, mely a nemzeti követelményekben époly radikális legalább is, mint 1890-ben az egyházpolitikában volt.

De egyébként, miután ítéletünket s írásban kifejezett nézeteinket ama felelősség érzeténél fogva, melylyel, mint a közvélemény, ha még oly szerény organuma is, tartozunk — igazolni törekedtünk s az talán sikerült is: vártunk; vártuk a tényeket s vártuk az azokban jelentkező igazságot.

És e tények most, az első, de döntő ütközet után mire tanítanak?

Arra, hogy a kötelező polgári házasság megszavazásában egyesülnek párt- és felekezeti különbség nélkül a magyar parlament összes szabadelvű elemei.

Arra, hogy Kossuth Lajos, a magyar szabadelvűség incarnatiója is, végleheletével is emel-

érdekli! Sőt ha jól meggondolom a dolgot, hát érdeklődése, az igazat megvallva, még most is olyan valószínűtlennek látszik. Ez az érdeklődés is, más fajta emberek iránt, mint a kiket itt elősoroltam, meg az az érdeklődés is, melyet az aféle prózai dolgok iránt mutat, mint a szerelem és a házasság.

Édes Margit, hiszen én azt hittem, hogy magát a Váci-utca női divatcikk kirakatain kívül semmi egyéb sem érdekli — vagy ha érdekli is, hát csak úgy, például hogy élete legfontosabb eseményein kevesebbet gondolkozik, mint azon, hogy legujabb selymruháját csipkediszszel varassa-e, vagy gyöngydiszítéssel? Szóval, azt meg sem mertem volna álmolni, hogy maga még haszonlatanságokra is gondol: a szerelemre, házasságra!

Hiszen ez a két szó az önök szótárában egészen mást jelent, mint a miénkben. Azaz, hogy önöknél az első semmit sem jelent. Egy divatját mult, avult szó, melyet novellákban, regényekben, versekben sokat olvashat ugyan az ember, de az igazi életben nem is kíváncsi rá. Miért is? Önöknél csak legfeljebb ha komikus jelentése van ennek a szónak.

S önök meg is vannak róla jól győződve, hogy azok az elegáns, kedves fiúk, a kik önöket körülveszik, ha társalgás közben ezt a szót használják is, többnyire megmosolyogják azután maguk is. Sőt előttük is kacagnak, mikor tréfásan mondják:

— Meghalok magáért, ugy szeretem! A mire azután ön is, mint a többi, boldog, könnyelmű fiatalága tisztá jókedvével s Csillag Terézről eltanult mókával feleli vissza: Haljon meg babám!

Komolyan egyikük sem veszi. Okosan. És azt is okosan tette, mikor kinevette azt a fiatal urat, a ki egyszer el akarta hitetni magával hogy ő komolyan szereti. (Hiába tagadja, a mama beszélte el.)

Jól tette, hogy azt kikacagta. Mert bizonyára tudta, hogy az úri azért ábrándozik mert azt hiszi, hogy magával együtt egyszerre a kezéhez kap vagy százezer forintot,

lett lelkesített, buzdított s elítélte az Apponyi s pártja által képviselt taktikát és józan oppor-tunizmust.

Arra, hogy amely vezér és párt egy kor-szakalkotó programban rövid 4 év leforgása alatt odáig tud minuendo licitálni, hogy a köte-lező polgári házasságtól a szükségbeli polgári há-zasságig jusson: az iránt a nagy nemzeti kérdé-sekben is jogos bizalmatlanságot lehet táplálni.

Arra, hogy az egyházi politikai kérdések miatt, melyek nem mellékes. hanem Magyarország köz-életében s fejlődésének irányában első rangu fon-tosságúak, Apponyi Albert gróftól és pártjától an-nak a Horváth Gyulának is el kellett szakadnia, a ki 2—3 hóval ezelőtt még megrótt minket ve-zére iránti bizalmatlanságunkért s óva intett, hogy várjuk be a tények bizonyosságait.

De nemcsak ő lépett ki, hanem a magyar sza-badelvűség és a nemzet párt kipróbált bajnokai, az ősz Horváth Lajos, a nemesen idealista Veszter Imre, a derék Kullmann János is követték őt.

Sem Horváth Gyula, sem a nemzeti párt eme volt oszloposai nincsenek többé Apponyival egy pártban.

Pedig Horváth Gyula mondotta, hogy Appo-nyi mindig csak a szabadelvű egyházi politika útján lesz található, a klérikalizmus táborában hiába keresik, oda hiába hívják, vagy küldik.

Hát a nemzeti párt kilépettjei s maga Hor-váth hagyta volna el a szabadelvűség útját? Ők léptek volna a klérikalizmus táborába?

Ezt nem hiszszük.

S ha szabadelvűség iránti hű és hűséges szerelme sem vezérnek, sem bennmaradottnak, sem kilépettnek nem változott, mért kellett mégis válniok? Mért kellett előbb a párt díszes alelnöki állásáról s aztán a párt tagságáról le-mondania? Mért kellett a nevezett derék és komoly férfiaknak — nem pártkényszer miatt, de saját lelkük sugallatából — azt tenniök, a mit tettek?

Mi be vártuk a tényeket.

De a tények kéréllhetlen igazsága s logikája másra tanított, mint a mire Horváth Gyula ja-nuárban meg akart tanítani.

S higgye meg nekünk: keserves tanulság volt. A magyar nemzet csak a szabadságban élhet s épen azért vérző szívvel látjuk, hogy ha egy nagy országos férfiú és párt, mely ajakán a sza-badság és nemzetiség szent ígéit viseli, ugyan-ezekhez tényekben így válik hűtelenné.

Bartha Béla dr.

KÖZÉLET.

Az új sommás eljárás.

Irta Finkey József dr.

A gyors és alapos igazságszolgáltatás a jogrend-nek egyik leglényegesebb kelléke. A magyar igazságszol-gáltatás híréül különösen a régebbi időkben épen ennek ellenkezője a lassúság, lomhaság rontotta. Némelyik perből nemzedékek dőltek ki, az ügyvéd ügyvédfiának öröksé-gül még az atya által kezdett pert hagyta; bizonyos nemű pereinket csaknem az örökkévalóság jellemezte.

Jól tette, hogy kacagva mondta neki:

— Lelkem mit ábrándozik maga itt nekem, hiszen én még a maga adósságait sem tudom kifizetni — és aztán miből élünk meg? De természetesen ő is jól tette, mikor ezután a kudarc után, egyszerre csak kimaradt a maga udvarából. No persze, miből is éltek volna! Pedig élni csak kell a szerelmes embernek is! És a legnagyobb szerelm kedvéért sem lehet csak összehúzódnivali valami háromszobás lakásba — és a ruháit sem varrhatja talán az ember maga!

— De hiszen akkor minden jól van, mondaná ön — ha ő is jól tett, meg én is jól tettem!

Persze, hogy minden jól van. Mind a ketten okosan cselekedtek. Hanem igenis, úgy látom, hogy én csele-kedtem ostobául.

Én, a ki abban a biztos tudatban, hogy önt holmi dolgok abszolúte nem érdeklik, azokról nagyon sokat találtam beszélni. Lehet, hogy több hévvel, több meleg-séggel, mint a mennyevel szabad lett volna!

Elég az hozzá, hogy a dolgok magát kezdtek érde-kelni, tártán jobban is, mint én akartam s így esett azután meg, hogy tegnap azt kérdezte tőlem, miért mondtam én magának azt, hogy úgy félek a közelében, mintha kez-denék beleszeretni. . . .

Miért mondtam? Hát édes Istenem azért, mert úgy éreztem. Azért is, meg másért is, a mit tegnap nem mondtam el önnek, ismét csak gyávaságból, de a mit ma meg kell írnom magának lelki szükségéből.

Ámbár aminőnek önt ismerem, lehet, hogy azóta elfelejtette a kérdést is, meg azt is, hogy feleletet vár-jon reá.

Azért nem is fogom hosszasan untatni.

— Csakugyan félek magától, mintha beleszerettem volna. És minden férfinak félni kell attól, ha azt veszi észre, hogy olyan leány kezd érdekelni, a kinek meg-döbbentő számú ruha, színház, cigány, jour és hangver-senybeli igényei vannak és a ki végig csinál a fővárosban

Alkotmányos életünk feleledésével a kormány és az országgyűlés legelső teendői egyikének tartotta a peres és perenkívüli eljárás javítását, megalkotta az 1868: 54-ik törvényeket, mely kétféle eljárást hozott be, t. i. a a sommás és a rendes.

A sommás eljárás, járásbírók előtt, szóbeli, a rendes pedig a törvényszékek előtt, írásbeli.

Az eljárás célját, az igazság helyes kiszolgáltatását a szóbeli eljárás által lehet legjobban elérni. ma már az írásbeli eljárásnak nincsenek hívei, nincsenek védői. De a szóbeli eljárás, már most mondjuk meg, drága!

Ismerkedjünk meg kissé, nem tudós és tudományos homályossággal, de egyszerű szavak által a kétféle, t. i. szóbeli és írásbeli eljárás lényegével.

Szóbeli eljárásnál közvetlenül érülkőzik a bíró a peres felekkel, tanúkkal, szakértőkkel stb.; közvetlenül, élő szóval támadnak a felek és védik jogaikat; azaz a tárgyalás élő szóval történik. Így tehát sokkal könnyebb a bírónak, ki dönteni hivatott és kötelezett, a való igaz-ságot meg tudni, mint az írásbeliségnél; a peresfelek pedig jobban biztosítva vannak arról, hogy közöttük a szó igaz és nemes értelmében igazságszolgáltatás történik.

De a szóbeli eljárásnak is vannak kellékei. Ilyen lényeges kellék, a bizonyítás szabad mérlegelése. Mit tesz ez? Azt, hogy a bíró az ő böles belátásával ítéli meg, mit fogad el ítélete alapjául a peres felek bizonyítékai közül? mennyi erőt tulajdonít egyik vagy másik bizonyításnak? Például azt veheti igaznak, a mit egy tanu állít szemben 4 vagy 5 tanu ellenkező állításával. Jog-sítva van tehát a felhozott példában, a bíró a tanu szava-hihetőségét mérlegelni, megbecsülni és annak állítását fogadni el valónak, a kinek jelleme tisztaságáról meg van győződve és elvetni, ha péld. ezzel ellenkezőleg bár többen is tesznek vallomást, de olyanok, kiknek erkölcsi értéke keves, vagy mondjuk semmi, mint péld. elzúllott csavargók, kétes-hírűek, már büntetett emberek stb.

Nem járhat azonban el a bíró ezen elv mellett sem kénye-kedve szerint, mert tartozik meggyőződésének okát adni (az ítélet megokolása), s mert az érvényes jog sze-rint kell határozatát kimondania.

Az írásbeli eljárás szerint a felek és a bíróság köz-vetlenül nem érülkőznek egymással, a tárgyalás írásban történik az ügyvédek periratai által s a bíróság holt betűk alapján, a leirt tamadás, vélelem és bizonyítékok szerint határoz. Itt az eljárást bizonyos titokzatosság, homályosság veszi körül, az ügyvédek és bíróság által elkövethető visszaéléseknek, a felületes és kontár mun-kának tag tere nyílik; az ellenőrzés nagyon nehéz, alig lehet.

Sommás eljárásunk szóbeli volt ugyan, hanem elmond-hatjuk, hogy ezen eljárás jó oldalai nélkül. A kötött bizo-nyítási rendszer mellett a felek mihamar átlátták, hogy ügyökre nézve veszedelmes, ha személyesen jelennek meg, mert nem ismerték a bizonyítási szabályokat. A legtöbb esetben ügyvédre bízták a per megindítását és a védelmet. Ügyvédek pedig sok bíró kényelemszere-tete folytán valóságos írásbeli eljárásá változtatták át; periratokat írtak a jegyzőkönyvbe, a mit az eljáró bíró csak aláírt. Mindezt a perrendtartás határozott intézkedése ellenére történt, mely világosan rendeli, hogy a sommás eljárásnál, „alakszerű periratoknak nincs helye”, továbbá, hogy a bíró „a kinyomozott tényállást röviden jegyző-könyvbe foglalja”; tehát a bíró vezeti a jegyzőkönyvet és nem az ügyvédek.

A felsőbb bíróság nem győzte az ilyen tárgyalás alapján hozott ítéleteket megsemmisíteni, ra unt. Lett tehát a sommás eljárásból egy tökéletlen írásbeli eljárás.

Másik nagy elvi hibája volt sommás eljárásunknak, hogy az a felsőbb bíróság előtt egészen írásbeli volt. A perorvoslat folytán a bíróság a tárgyalási jegyzőkönyv és annak mellékletei alapján határozott. Ha tehát vala-melyik bíró nem követte a többség példáját, de az eljá-rás szellemében tárgyalt: az úgy perorvoslat folytán a jól értesült bírótól a rosszul értesült bíró elé került újabb határozat végett. Ha pedig csak lemorzsolta tennivaló-ját mint mások, nem volt alkalma a felsőbb bíróságnak, hogy a vitás ügy kellő megvilágosítása, felderítése után hozhasson határozatot.

egy teljes, vidám farsangot, ráadásul a bőjti pikniket egyikét sem hanyagolva el.

Nem azért kell azonban az ilyen kisasszonytól félni, mert szegény, mert a papa csak egy partihé reményében vett meg fel egy újabb kölcsönt arra a megmaradt kis hitelre, hanem azért, mert az a leány, a ki meg tudja állani, hogy két hónapra keresztül gyönyörűségét tudja találni a zenével kísért legigazibb semmit-tevésben, a ki ennyi ideig el tudja hallgatni udvara frakkos lovagjainak elcsépelelt szóvirágait, szóval a ki hetekig el tud lenni a nélkül, hogy az élet komoly munkájával perere is elfog-lalja magát, annak, kedves kisasszony, udvarolni szoktunk, de őrizkedünk tőle mikor azután iránta való komolyabb érzelmeket fedezünk fel a szívünkben.

Ismétlem, hogy nem azért, mert a leány szegény, mert hiszen ha egyszer feltámad az az igazi, valódi sze-relem, a melyben ön lehet, hogy csak affektációból, de kételkedik, s a mely szerinte csak a könyvekben talál-ható már fel, de hát ha ez a szerelem feltámad egy leány szívében, akkor az azután le tud mondani mindenről, él szegényen, de boldogan azzal, a kit szeret.

Csak hogy az ön ifjú és ártatlan, de fájdalom már nagyon okos lelke, nem hisz ám ebben a szerelemben, nem hisz a mi részünkről sem, a maga részéről sem.

Hogy lehetne hát azután rábizni a jövőendő boldog-ságunkat erre az érzelemre, melyben az egyik fél nem csak nem bízik, de melyben nem is hisz. Hogy lehetne egy élet boldogságát kockára dobni ennek a másik fél által megtagadott érzésnek az átalakító hatalmában bízva! Dehogyan lehet. Dehogyan lehet. Pedig tudja-e, hogy az, mi-kor egy leány azt mondja, hogy nem hisz a szerelemben, (emlékezzék csak jól vissza, mikor is mondta; tudja mikor valamelyik bálon a souper közben azt mondtam magának, hogy baj lenne, ha beleszeretnek s maga erre azt felelte: bizony baj, mert én nem hiszek a szerelemben, a másé-ban sem s a magaméban sem!) hát az valóságos Isten-tagadás.

Az új sommás eljárás, melyet az 1893. évi 18. t.-c. szabályoz, az ismertetett hibákon akar és fog is segíteni, ha csak valami körülmény nem akadályozza meg, a mit lentebb még ismertetni fogok.

„A tárgyalás — miként mondja — szóbeli és nyil-vános. Szóbeli előadás helyett iratok tartalmára hivatkozni nem szabad. Iratok felolvasása is csak ott enged-hető meg, a hol szözszerinti tartalmuk irányadó.”

(Folyt. köv.)

EGYHÁZI ÉLET.

Egyházi élet Baranyában.

Szilágyi miniszter, mint református gondnok. — Az igazságügyminiszterrel, ki sokkal kevesebbet beszélget ma-gáról, mint hiszik, és mint a hogy megérdemelné, a lapok ferde tudósítási nyomán sok helyen az a hibás nézet terjedt el, hogy roppant tehetsége mellett, ridegség, össze-férhetlen természet s kényelem-szeretet, valamint zsarnoki hajlamok lennének épen nem hízogó tulajdonságai, melyek paralizálnák az ellenei által is elismert óriás tudását, tehetségét. — Mi igaz e híresztelésekből, s mit kell belőle a léha hirhordás rovására írni, mit kell a riporterek számlájára venni, kik a tehetségtelen strébereként, kikhez könnyen hozzáférhetnek, bő anyagot kapván, hozzájuk háládatosak is és viszont: azt nem fejtetem. Csak azt akarom megírni, a mit kevés ember tud, hogy Szilágyi a nagy reformer, a református egyháznak oly meleg meggyőződésű tagja, azt annyira a józan liberalizmus folyamánának, s vele összhangban álló intézménynek tartja, annyira becsüli hitbuzgóságát, csodálja páratlan áldozatkészségét, hogy valóban elmondhatjuk, miszerint ha a reform. egyház intelligenciája kivétel nélkül ily hit-buzgósággal, meleg érdeklődéssel lenne megáldva, egy új korszak derülne a hazai protestantizmus egére, egy szebb jövő hajnala. — Szilágyi nem az a nagy ur, a ki ha egy pár nagy bankót letesz az egyház oltárára, köte-lességeit leróvni hitte; nem is az, a ki konventen, zsi-naton akarna csillogni, s ezzel tenne eleget egyháztagsági kötelezettségének. Fénylik ő a nélkül is. Hanem látni kell őt, a mint Baranyában az ővi között, mint gondnok jelenik meg. — A legvalóságosabb napokban, márc. 28-án, mint ezt a Pesti Hirlapban bőven megírtuk, s onnan más lapok is átvették, elutazik Budapestről, a nélkül, hogy tudatná: hova? Megérkezik, a nélkül, hogy egy ujjonny szolgabírócska tudna róla; azért, hogy gondnoki tiszte szerint új, egyhangú választását megköszönve, elfoglalja és a kishitű keblekbe böles szavaival nemes bizodalmat öntsön. — A ki itt látna ezt a hatalmas államférfiut, a mint az egyház ügyei iránt érdeklődve, kimutatja bámu-latos ismeretét az egyházi kérdésekben, melylyel e kör-ben élt, felnőtt egyházi embereket megszegyenit; a ki az ő ajkairól hallja azt az evangéliumi egyháznak jövő-jébe, rendeltetésébe vetett bizodalmat, bátorítást, buzdítást a bajok megszüntetésére, a belső misszio gyakorlatására, az evangéliumi szellem élesztésére való lelkesítést: annak a keble felmelegül, s hálával telt szívvel áldja a gond-viselést, mely az egyházak életében is időről-időre gond-viselés-szerű férfiakat jelentet meg.

Nem akarjuk itt ismételni a fontos kijelentéseket, de a legfőbbeket, melyek az igaz liberalizmus minden őszinte barátját, kivált ily nagy tekintély ajkáról hangoz-tatva, bizonyára érdekelnék, meg sem hallgathatjuk el. — Nevezetesen a miniszter meg van győződve, hogy a reform-törvények egyszer felszínre kerülven, akármilyen legyen a közelben, onnan letűnni a teljes és tökéletes megoldás előtt többé nem fognak. Hiszi, hogy rázkódá-sokat okoznának, de a protestáns egyház az, melyet e rázkódásoktól legkevésbé tud féltetni; mert az a nép szívében támadt hitbuzgóság, mely létre hozta, fenn is fogja mindég tartani. — Autonomiáját azonban ne adja fel. A nélkül is elérkezett az idő, melyben az állam, szá-zados tartozásai tudatára ébredve, a protestáns egyházzal az állam érdekében a multban hozott megbecsülhetetlen

És pedig nem is közönséges Istentagadás. Hanem olyanféle, mint mikor egy haldokló ember dadogja, hogy ő nem hisz az Istenben.

Igen bizony, ilyenféle. Mert egy üde, fiatal szép ifjú leány szívéhez mindég közel van a szerelem Istene, csak egy futó pillantása kell hozzá, hogy halálra sebezve ver-gődjék. . . .

De hát lehet, hogy az ön szívet elkerüli ez a kö-zös sors, és szerelem nélkül is részesülni fog fényben, gazdagságban, szerelemben.

Mindezt meg is érdemli, sőt nem is lesz sok, ha bájaierit mindezt fogják cserébe nyújtani. . . .

Hanem azért mi megmaradunk néhányan, bolygó idealistái a reális világnak, a kik csak szerelemért adunk cserébe szerelmet. De mi, ennek megmondása után azután félre is állunk az önök hódító útjából.

Minek kínálgatnék én önnek olyan érzést, a miben ön nem is hisz? Hogy kikacagjon, vagy megsajnáljon?

Nem, egyiket sem kérem. S így fog azután meg-történni, hogy búbajos szépsége pompáját bámulni fogom ezután is, de engedje meg, hogy csak távolról bámuljam. A virágok illata is kábító közelről s a kire az élet komoly küzdelme vár nap nap után, annak tiszta fejjel kell járnia a maga rögös útján.

És most szép leány, kacagjon még egyszer, úgy mint tegnap, mikor adása maradtam a felelettel.

Csak a szemeit, ezt a csodás színű, vakító fényű két fekete virágot — ezt fordítsa el tőlem!

Az én szürke filozófiám úgy sem érdemli meg ezt a tekintetet! . . .

Meg azután ez a tekintet nem is beszél szerelemről, csak hódítási vágyról. . . .

Látja, erre pedig én csak médium vagyok. . . .

3. évi 18. t. c. fog is segíteni, ha meg, a mit szóbeli és nyilatalmára hivat-sak ott enged-yadó."

T. dan.

ndnok. — Az beszéltet ma-nelne, a lapok a hibás nézet legség, össze-mint zsarnoki uságai, melyek brias tudását, mit kell belőle a riporterek rektől, kikhez van, hozzájuk tem. Csak azt hogy Szilágyi k oly meleg liberalizmus intézménynek talja páratlan-juk, miszerint nélkül ily hit-negáldva, egy s egere, egy nagy ur, a ki oltarara, köte-nvenen, zsi-egyhaztagsági Hanem látni mint gondnok márc. 28-án, s onnan más nélkül, hogy egy ujjomnyi ondnoki tiszte ve, elfoglalja s bizodalmat államférfiut, a utatja bámu-lylyel e kör-egyenit: a ki thazunk jövő-tást, buzdítást akorlására, az asítést: annak áldja a gond-öl-ídőre gond-

tijelentéseket, zmus minden karól hangoz-thatjuk el — hogy a reform-ármí legyen és tökéletes hogy rázkodá-az, melyet e-ert az a nép oztá, fenn is-ban ne adja az állam, szá-ns egyházzal ecsülhetetlen

adás. Hanem adogja, hogy tal szép ifjú Istene, csak sebezve ver-

üli ez a kö-fog fényben,

esz sok, ha-yan, bolygó emért adunk a után azután

ést, a miben tsajnáljon? azután meg-ámulni fogom zól bámuljam. z élet komoly a fejjel kell egyszer, úgy ettel.

vakító fényű nli meg ezt szerelemről, yok . . .

áldozatait méltányolni fogja és pedig bármi változott viszo-nyok közt és mindenestre a legközelebb jövőben, nem evről-évre megajánlt, hanem törvényileg állandósított és a többi egyházak javadalmaiból arányosított dotációval; — stb. — A miniszter enuntiatói mely benyomást keltek. Aztán nézni, látni, kellene ezt a nagy államférfit, a mint a gyűlést vezeti, irányítja, egy-egy oda vetett szá-vával a félénket batorítja, mással a szerre csapongót a tárgyhoz tereli, látni kellene, hogy ügyeink legapróléko-sabb részleteiben minő tájékozottsággal bír és főleg mi-lyen ügyseretetet tanusít; bölcsességével bámulatba — meleg érdeklődésével rabul ejt, kedves modorával magá-hoz láncol.

És a termen kívül, a fehér asztalnál mint egy tisz-teletre méltó barát, átható szemének egy mosolyából juttat kinek-kinek imponáló nagyságával nem nyomja el, sőt modorával fölbátorítja a kedélyt, s bőven szórja cso-dálatos elméjének fényes szírporkait.

Ez a nemes magatartás legélesebb vonásokkal nyil-vánult, midőn a f.-baranyai derék tanító-testület közbe-esülésében első elnöke Szücs D. siklósi kántor-tanító meleg-erzelmektől áthatott, nagy figyelmet keltett, szép pohár-köszöntője közben, felkelt helyéről, az asztalvégre siet-tett, hogy az elérzékenyült testületi elnökkel — észrevehető meghatottsággal — összekocintsa poharát. — Mindenkiel nyajas szíveséggel érintkezett, míg a táviratilag megren-delt külön vonathoz nem kelle indulnia.

Ezeket csak azért írom, hogy némileg ellensúlyozzam a sajtó több oldalán nyilatkozó hamis híreket, melyekkel, látszó ellenszenvvel e nagyunkt hamis és valótlan szin-ben akarják feltüntetni. Mutassuk az érem másik oldalát is. Egy igaz, hogy ő, kit tehetségei és nem a sajtó — soha nem kerestek — kegye tettek nagygyá, annak nyilat-kozatait cum grano salis veszi tekintetbe; s azt mondja, nagy baj, hogy sokan, a mit az újságikékekben olvas-nak egyszerre kész bölcseségnek veszik: holott a bölce-ség nyilatkozásának valódi színtere a tett.

A felsőbaranyai ref. egyházmegyéről. Március 28-án lépett hivatalba az ujonnan választott tisztkar. Egy új aerája kezdődik az egyházmegyének, a veszedelmes tét-lenség és gépies napról-napra élés helyében öntudatos és erélyes egyházi közigazgatást az új esperes Dányi Gábor tudásától, páratlan buzgalmatól és vas szorgalmától méltan várhatunk, melyben támogatókat találand a je-lentékeny mértékben felelősséget tisztkarban is. Az egy-házmegye különben a Kossuth halála felett érzett nagy-fájdalmát jegyzőkönyvébe ígatta, mely a gyászoló esa-laddal is közöltetett.

Egyházi értekezlet. Nem csak a közigazgatás terén in-dult meg Baranyában jótékony mozgalom, hanem a belső egyházi élet építésére, illetve megújítására törekvő tevé-kenység is tért akar foglalni. Az *egyh. értekezlet*, — mint a lapokban már előre jelezve volt — a nemzeti gyász multával Baranya-Sellyén ápril 11-én csakugyan létre jött, megalakult. 18 lelkesből, tanítókból és világi egyénekből álló kis sereg gyűlt együvé az iskola termébe és a „Jóval szentlélek” elenlése és rövid ima után elfogadván az alapszabály-tervezetet (melyet, ha ki lesz nyomva és t. szerkesztő úr szívesen veszi, közlés végett megküldünk), megalakult; elnökké Morvay Ferenc, alelnökké Bozsnyay Sándor, jegyzővé Szöllősy Antal, pénztárnokká Nagy Imre lelkesek választottak. Az értekezlet célja az egyházi, vallásérköcsi életnek az evangélium szellemében való felújítása, elevenné tétele s az ide vonatkozó módózatok megbeszélése. Bozsnyay Sándor olvasott fel szép érteke-zést, „teendőinkről az új viszonyokkal szemben” főleg a lelkeszi teendőkre vonatkozólag. Ezt mintegy kiegészít-tette a Morvay Ferenc értekezése „az egyházak affiliáció-járól,” melyben az adott és beállható viszonyokkal szá-molva, annak szükséges voltát bizonyítja s megjelöli a módokat, melyekkel e kényes és fontos ügy, nézete sze-rint, üdvöven lenne megoldható. A lelkesz feladatává tenné a vallásérköcsi nevelést, a gyermekortól a fel-nőttekig, hogy egy új, valódi evangéliumi nemzedéket te-remsenek; ez az értekezés alaphangja s nem csupán a fizetésre fekteti a súlyt, melyről azt tartja, hogy azt jól ki is kell érdemelni. E kérdés most nálunk napirenden lévő, közérdeklődést keltett s örömmel fogadta az érte-kezlet Fazekas Sándor tanácsbíró nagylelkű ajánlatát, hogy a közérdekű kérdés nagyobb körben is érdeklődésre tar-tat számot s valamelyik egyházi lapban is fog közöltetni.

Ezekben kívántam becses lapját a baranyai egyházi életből vett mozzanatokról értesíteni, tudván, hogy a mos-tani napokban a liberalizmus minden őszinte híve igaz érdeklődéssel tekint, a liberalizmusnak oly roppant szol-gálatokat tett s eddig oly kevésbé méltányolt reform. egy-ház körében feltűnő nevezetesebb jelenségekre.

Rendes levelező.

A biblia. A protestantizmus a könyvek-könyvén alap-szik. Viktor Bernát, a brit és külföldi biblia-társaság főügynöke arra hívja fel a lelkeseket, hogy lehetőleg odahassanak, hogy a biblia egy család köréből se hiányoz-zék. Főképp a konfirmáció alkalmát kell a biblia terjesz-tésére fölhasználni. Egy példány Új-testamentom 18 kr., zsolttárok nélkül 12 kr. s mégis mily kedves és maradandó emléke lesz ez a nagy napnak.

A beregi ref. egyházmegye elválasztott esperesét hosszas vita után, a tiszántuli ref. egyházkerület közgyű-lése e hó 9-én állásában megerősítette.

Bacsoni Lajos dr., debreceni jogtanár, a „Debreceni Prot. Lap” társzervezője, kiváló tehetségű, szorgalmu szak-és egyházpolitikai író, 553 érvényes szavazatból 83 általános többséggel a tiszántuli egyházkerület aljegyzőjévé választott.

Van-e hát államvallás? Ugy látszik, e vezérszó alatt akár mindennap új tényeket konstatálhatunk. Legyen elég most az alábbi felemlitenünk, mely szakasztott mása a nemrég közölt eperjesi esetnek. „Eskü. A m. kir. honvéd-ség ujoncai és póttartalékosai ápril 8-án tették le a tes-tületi esküt a kálvárián. Ez alkalommal az isteni tisztele-tet Jandrisics János római kath. apát tartotta, ki a szer-tartás végeztével nagyhatású beszédet tartott a katonai erényekről. Ezután a megjelent honvédeket esküre vezé-nyelték, a mit azok anyanyelvükön letettek. Az ünnepély végeztével a csapat Pápay Sándor cs. és kir. tábornok, dandárparancsnok előtt diszmeneten elvonult.”

Már pedig azt határozottan állíthatjuk, ismerve a szatmármegyei viszonyokat, hogy ott legalább is annyi más vallásu ujonge volt, mint római kath., sőt több. Val-lásenyelőség, jöjjön el a te országod!

Az ev. ref. egyház egyetemes konventje e hó 24-én kezdi meg üléseit Budapesten.

Baksay István, rimaszombati tanár, a prot. tanári kar nesztora, Mitrovics Gyula, sárospataki közigazgató név-napja alkalmából 50 frtot küldött a sárospataki theologiai nyugdíjintézet alapjához.

TANÜGY.

Anyakönyvvezetők vagyunk.

I.

Hogy a hazai népoktatásügy előbbvitale s Magyar-ország közműveltségének érdekében a tanítóság tekinté-lyét emelni, közhasznú munkájokért tisztességes jövede-llemmel ellátni, az anyagi gondok terhétől megmenteni elodázhatatlanul szükséges, ez ma oly axioma, mely a jobb s nemesebb lelkek s gondolkozó fők előtt bizonyí-tásra többé nem szorul.

A 300 frtos élet gyönyöreit urbi et orbi eléggé isme-retesek. E jövedelem fokozására egyik tanügyi lap követ-kező gondúzó foglalkozásokat ajánlja a tanítóknak.

„A tanító, mint méhész. A tanító és a selyemtenyésztés. A tanítók és lelkészek egyik még kevésbé ismert feladata: az állatvédelem. Az iskolai játszótérek, szünidei gyermektelepek felállítása. A néptanítók a konyhakerté-szet szolgálatában. Népkönyvtárak, felnöttek oktatása, esti tanfolyamok, iskolai takarékpénztár, házi ipar, slójd, vallás-os estélyek s felolvasások, erkölcsnemesítő, mértékletes-ségi egyetek felállítása, rongyos egytet, mindenféle ifjú-sági-, torna-, ének-, dal- és olvasóegyletek mind javokra vannak a tanítóknak, nem is említve, hogy a székfüvirág, mályva, ezerjófű-szedés, kőrishögár gyűjtés, pióca-fogdo-sás s legújabbban a *lepkevadászás* is, mint „szép és jöve-delmező foglalkozás” ajánlatik. Am a tanítóság ily mellé-fooglalkozások után nem rajong, nem lelkesedik; nem tulajdoníthat neki bűnül, ha saját jólfelgott érdekében olyan melléfooglalkozások után nem rajong, nem lelkes-e-dik; nem tulajdoníthat neki bűnül, ha saját jólfelgott érdekében olyan melléfooglalkozások után ohajtozik, mely-lyek tisztességes jövedelem kilitása mellett tekintélyét is nem lefelé, de felfelé fokozni képesek. A liberális egy-házpolitikai kérdésekkel együtt szönyegre került az *állami anyakönyvvezetés* is. Ez lázba hozta a tanítóságot s a tani-tóság barátait is s azt mondják, hogy a tanító *legalkal-masabb az államotitandó anyakönyvek vezetésére.*

Mondják, hogy a tanító képzettsége legalább is egyenlő értékű a jegyzőkével; mondják, hogy a jegyzőt egyb hívalatos dolgai sokszor húzamosabb ílejt távol tartják községétől, míg a tanító folytonosan otthon levén(?) a közönségnek mindenkor rendelkezésére áll; mondják, hogy a tanító jobban ismeri a nép családí viszonyait, s a néphez való viszonya legjobban megközelíti azt az erkölcsi helyzetet, melyben a lelkesz áll a néppel szem-ben, mondják, hogy a tanító függetlenebb a politikai ér-dekeltörök befolyásától mint a jegyző és a mi fő, ha az anyakönyvek vezetése a tanítókra bizatnék, ez által úgy nyomorúságos jövedelmük, mint társadalmi tekintélyök hatalmasan emelkednek.

Szívesen ismerjük el, hogy emez érvekben sok igaz-ság van; ámde eltekintve attól, hogy elvi szempontból minden tanítói melléfooglalkozást határozottan kárhoztat-nunk kell, a mennyben a hivatalát lelkiismeretesen be-töltő tanítónak bőven kijut része a nemes munkából, 26—30 heti órája elég szellemi s physikai erejét felemésztvén, ha tehát kora sirját önkezelvel megánsi nem akarja, szükséges, hogy egy pár szabad óráján testi s szellemi felelősségéről gondoskodjék; eltekintve attól, hogy a melléfooglalkozásokban — ideértve még a privát tanítási órákat is — előre kifáradt tanító az iskolában, tulajdonképeni elhivatása helyén alkalmasint csak robot szerű munkát végezve, hiányozván tanításában élet, kedv, erő, melegség és szeretet, a tanítás sikerülésének eme postulatumai; — mondom mindezekről eltekintve, vala-mennyi melléfooglalkozások között az anyakönyvek veze-tése volna a tanítás sikerére a leghátrányosabb.

Csak egy közép nagyságú községben a születésnek, házasságnak és halálozásnak hány esete fordul elő éven-ként? Egy 2000 lakosságú falut véve fel, évenként átlag 80—100 születési, 60—80 halálozási s 20—25 házassági eset megkötése s bejegyzése a tanítót ugyanannyiszor szolítána ki az iskolából. Vagy elútasítjuk az illetőket ily formán: most nem érek rá, jöjjenek iskola után-ekkor vagy akkor? De még ez nem minden; — egyik-nek születési, másiknak halálozási anyakönyvi kivonatra, harmadiknak családí értesítőre van szüksége, ha ezeket az éj óraiban készítnők is el, de az illetőkkel mégis csak nappal kellene érüklőznünk!! s ha ezekhez hozzá veszem még, hogy talán csak a tanítási órákra is előkészülünk valamennyire, de meg mi felekezeti tanítók még minden-nap templomba, olykor temetni is járunk, — hát azt szeretném csak tudni, hogy ha még anyakönyvekkel is bajlódunk, vajjon mikor tanítunk hát? . . .

Azt igenis helyén valónak, sőt a jól töltött munka méltán megérdemelt jutalmának tartanám, ha *tanítók, kik a nevelés szolgálatában 30 évet eltöltöttek, nyugdíjazat-tatnának s mint nyugdíjazott tanítók, alkalmaztatnának anyakönyvvezetőkül.* S minthogy már eddig is vannak nyugdíjazott tanítók, ezeket jó lélekek ajánljuk az ille-tők figyelmébe, hogy akik közülök alkalmasok, anyakönyv-vezetőkül kineveztesenek; de mi működő tanítók forgo-lódjunk csak a magunk dolgában az irás szavai szerint: „a ki tanító, tanítson.”

Tekintélyünket — hitem mondja — minden felvi-lágosult ember előtt legjobban emeljük, ha hivatásunk magasaltán állva derekasan betöltjük a helyet, hová a gondviselés állított, elvégezzük a nagy missziót, melyet haza és egyház megvárnak tőlünk.

És a fizetés? Hát az is csak javul lassan-lassan. A minden tanító részére immár biztosított ötödéves kor-pótlék jobb jövőnek előhírnöke s különösen minden fiatal

tanító részére már biztos 250 frt fizetés emelés. De meg „a buzgalom, melylyel a hazának szolgálunk, sohasem függ azon díjtól, melylyel az fáradozásainkat jutalmazza” — mondá báró Eötvös József.

Az állami anyakönyvvezetést pedig hagyjuk más-nak — hisz mi így is *anyakönyvvezetők vagyunk*, avagy nem vezetünk-e anyakönyveket a haza s egyház részére nevelt hazafiakról s buzgó hívekről — tanítványainkról, kik rólunk egykor tanúbi zonságot tesznek?!

(Vége köv.)

Falusi.

Tanügyi irodalom. *Benedek Elek* lapja, a „Nemzeti Iskola”, melyről, mint a tanügyi ellenzék lapjáról, csak nemrég emlékeztünk meg, *politikai tanügyi lappá* alakult át, letévén tulajdonosa a kauciót. Így a maga nemében egyetlen organum nem csak hazánkban, de tán külföldön is. Reméljük, hogy a politika nem nyomja el benne a tanügyet.

Steiner Farkas nagykőrösi vagyonos polgár az ottani ref. tanítóképzőintézet javára 500 korona Kossuth-alapít-ványt tett.

A debreceni jogakadémián a tiszántuli egyházke-rület legújabb határozata szerint két új jogi tanszéket fognak rendszerezíteni s e célból megkeresik a várost, az általa e végre felajánlott 100,000 frtnak, vagy legalább 5%-os kamatainak folyóvát tételére. E két új tanszékek 8 rendes jogtanári állás lesz rendszerezítve s az új mi-niszteri tervezet kívánalmainak elég lesz tételére.

A debreceni ev. ref. tanítóképzőintézet rajztanárává három pályázó közül *Bakos Tibor* nagykőrösi főgimná-ziumi tanárt választották meg.

Tanítói jubileum. A hajdu-szoboszlói ev. ref. tanítói kar egyik érdemes tagja, *Bede Imre*, e hó 9-én ülte meg tanítószkodásának 50 éves jubileumát és pedig testi és lelki ereje teljességében. Egyházközsége szédig óvációkban részesítette hű szolgáját, ki összesen 6150 tanítványt okta-tott eddig.

A debreceni ev. ref. tanítóképző-intézetben a tan-képesítő vizsgálatok e hó 7-én nyertek befejezést. Tani-tók közül 11 nyert oklevelet, és pedig 2 kitüntetéssel, u. m.: *Zeke* Dániel török-szentmiklósi és *Kiss* József resicai tanító, jeles oklevelet *Takács* András kabai, *Tereh* Gyula h.-m.-vásárhelyi tanítók kaptak, míg elegendőt 7.

UJDONSÁGOK.

Kossuth-gyász.

—**Nagyváty.** Míg a r. k. papok tudomást sem látszottak venni a nemzet gyászáról és ezért derék népiüktől méltó kárhoztatásban részesültek is; addig a reform. egyházak-ban csaknem kivétel nélkül harangozással, gyászlobogóval s önkentes temetési gyászünneppel — többnyire a temetés napján — adóztak híveink a nagy halott emlékének s kerestek honfi bánatukra vigasztalást. Több helyt a más vallású hívek is odasereglettek együtt sirni el velünk a honfui szívnek keservét. Így — többek közt — Nagy-Vatyon a félre eső faluban a járási széklyei intelligen-ciaja csaknem teljes számmal, a járási tisztviselőkkel élükön és két helység diszbe öltözött tüzoltóitól követve jelentek meg, valamint a széklyében időzők szintársulat, mely „Kossuth búcsúdát” zengte meghatóan, valamint a „Szózat”-ot is. A lelkesz II. Kir. 23. r. 17—18 verseit vette beszéde alapjául. A beszédet a szent-lórinai intelli-gencia nyomtatásban kívánja közrebocsátani, a mi azt mutatja, hogy kellő hatással bírt, a halban természetesen, az alkalom megható volta s a hallgatók érzelmei is fontos szerepet játszanak. A felsőbaranyai papság minden esetre úgy viselte magát a nemzeti gyász alatt, mint az a magyar nemzettel elváhatlanul egybe forrt egyháztól méltan várható volt.

—**Fabriczi János emlékezete.** Kegyeletes ünnepély folyt le az eperjesi temetőben, folyó hó 10-én. Az ág. h. ev. tanítóképzőintézet ifjúsága és a tanári kar, Gamauf György intézeti igazgatóval a temetőbe vonult ki, hol a megboldogult jeles szeretett tanár sirjára, fényő galyak-ból, téli zöldből saját kezűleg font, eleven koszorút he-lyeztek. Majd *Simkó* Endre tanár, a megboldogult utódja, a dal-és zenekör elnöke vezetésével, mellett, Egressy hí-reves gyászadalát énekelte el az ifjúság. Ezután *Szabó* Gyula intézeti növendék mondott megható emlékbeszédet. Végül *Urban* Gyula intézeti növendék vezetésével, mellett, Mendelsohn: „Majd, majd a viszontlátáskor” című gyász-dalát énekeltek el. Múkoszoru helyett maradandó emléket akarván hagyni, az ifjúság, — nagyon helyesen — a „Fab-riczi-alap”-hoz 64 koronával járult; így az alap ez idő szerint 90 koronából áll. Azt a nagy veszteséget, melyet az eperjesi kollégium s főképp annak tanítóképzőintézete szenvedett, így enyhíti a kegyelet és emlékezés.

—**Gyászrovat.** A debreceni ev. ref. főiskola kitünő tanárát, *Öreg* János drt és családját újabb megrendítő gyászeset sújtotta, pedig még alig hegedhetett némileg az a seb, melyet kedves fiuk halála nemrég ejtett szívu-kön. Elvesztette leányát, ifjúságának tavasz korában. A fájdalomtól megtört hátramaradtak a következő gyászje-lentésben tudatják nagy veszteségüket: „Szomoruan tudat-juk *Öreg Jolánka* elhunyhát. Élt 18 évet. Meghalt 1894. ápril 13-án. Temetjük az ev. ref. egyház szertartása sze-rint rövid imával, ápril 15-én délután 4 órakor, a Nagy-Uj utca 1691. számú háztól a Kossuth-utcai sarkertbe.” Az Ur kegyelme adjon nekik vigasztalást, az idő balzsama enyhülést. Mi a legigazabb részvétellel osztozunk a meg-próbált család roppant fájdalmában! — Meghaltak: *Mikola* György sajógómőri ev. ref. lelkesz neje Szabó Klára, élete 59-ik, házassága 40-ik évében. — *Bierbrunner* Gusztáv 0-keéri ev. lelkesz leánya, *Vilma, Amália,* élete 14. évében. — *Molnár Bertalan* a sárospataki főiskola V. gimn. osztályu kitünő viseletű, derék növendéke elhunyt *Szerencsen*, szerető szülei házában, hova súlyos betegen tért vissza.

— **A sárospataki főiskola** köréből a következő értesi-tést kaptuk: A magyar irodalmi önképző-társulat az idő és a körülmények kedvezőtlenége miatt, régóta szünetelő

nyilvános felolvasó üléseket ismét fel akarja eleveníteni s folyó hó 29-én, délután három órakor ily ülést tart. A program első pontját a kör elnökének Munkácsy Mihály művészi egyéniségéről és működéséről szóló aktualis felolvasása fogja képezni, melyben szemléltetve fogja ismertetni Munkácsynak kiválóbb műalkotásait, melyeknek a szépművészeti múzeumban meglevő, művészi becses biró másolatai külön e célra készült állványokon és rákokban lesznek kiállítva. Miután báró Vay Miklós ő excellenciája a Honfoglalásnak 60 frtos színes másolatával ajándékozta meg szépművészeti múzeumunkat, a gyűjtemény öre pedig legközelebb Berlinben szerezte meg Krisztus a Kalvárián című képeinek rézmetszetét; Munkácsynak immár összes kiválóbb alkotásai, a Mozart végperceit kivéve, képviselve vannak szépművészeti gyűjteményünkben. Demeter Bertalan, a kör ifjúsági elnöke beszélt fog felolvasni, Janka Károly és Szentpétery József komoly szavatai teszik változatosabbá programot, melyet az ifjúsági énekár és zenegyűjtő szereplései egészítenek ki. Miután az ifjúság Kossuthért hat heti gyászt határozott el, táncmulatság az ülés után ezen alkalommal nem lesz; tekintettel azonban a képrámokra fordított kiadásokra, a belépti díj 30 krban lett megállapítva s az ebből befolyó bevétel fele részben a Tompa-szoborra, fele részben pedig a szépművészeti múzeum javára fog fordítani. — 2. A minden évben Kazinczy-emlékeztetere Széphalmon tartatni szokott ünnepély, mely a múlt évben a kolera-járvány miatt maradt el, ez idén június hó 10-én lesz megtartva, első sorban a sárospataki főiskola, azután a sátoralja-új helyi főgimnázium és sárospataki állami tanítóképződe tanári kara és ifjúsága által. Sor szerint az ünnepély főszereplőjének vitele ez idén a sárospataki főiskolát illeti s azért a megnyitó beszédet a sárospataki akadémiai igazgató tartja, míg az Emlékbeszéd tartására dr. Székely György akadémiai tanárt kérte fel az ünnepély rendezésével megbízott bizottság. Az állami tanítóképződe énekkarának két ízben való szereplésével fog az ünnepélyen részt venni, míg a bezáró beszédet a sátoralja-új helyi gimn. igazgató tartja. A Kazinczyt dicsőítő óda elszavalása és az akadémia által mind a három tanítézt számára adományozott jutalmak kiosztása képezik a programnak többi pontjait. Reméljük, hogy e szép, hazafias ünnepélyen egész Zemplénnémet hazafias közönsége velünk együtt fog áldozni szent kegyeletünk oltárán, melynek tüzeit gyújtani, élesíteni és magyar nyelvünk megmentője, Kazinczy Ferenc emlékére mindnyájunknak hazafias kötelessége. Nyelvében él a nemzet! Apoljuk hát nemzeti nyelvünk bajnokainak, magyar művelődésünk harcosainak emlékeztet!

— **Abauj-Szepsiből** írja levelezőnk. Ha kissé késett is, mégis csak megemlítem, hogy a Kossuth emlékünnepélyt megtartottuk mi is. A különféle vallás felekezeti egyének által zsufozásig megtöltött templomban Amos 8 r. 10. versének első fele alapján tartott a lelkes egyházi beszédet, melynek hatását leírni alig lehet. Egyszer a fájdalom gyásza borongott, máskor a lelkesedés lángja ült annak hatása alatt az arcokon. Éreztük, láttuk, hogy még nem halt ki a régi vér s egy Kossuth lángszava, ma is tudna még lelkesedést s e lelkesedésben hadsereget teremteni. Kicsiny, összesen 1700 lelket számláló városunkban a Kossuth szobrára 317 frt 60 kr. gyűlt össze. (Ez maga ékesen beszél. Szerk.)

— **A román lapok alarmja.** A legutóbbi időben a román lapok, mintha összebeszéltek volna, mindannyian sajtósági harci riadót fújnak. Ugy látszik elő akarják készíteni a tért ama cirkuszi látványossághoz, melyet a „Memorandum” per alkalmával akarnak eljátszani. Szinte előre össze lehet állítani már a programot a mivel a hálás publikumot mulattatni fogják. Görög tűz lesz mentül több, s ez a jó uraknak elég, mert ők biztosra veszik, hogy ettől Európa annyira elvakul, hogy elhiszik nekik az ő meséjüket arról a rettenetes elnyomatásról. A tárgyat addig is harsog és „anathéma” az ellenségre — a kik persze mi magyarok vagyunk. Sokszor hangoztattuk, most is kijelentjük agitator uraméknak: magyarok mi is ott lesznék azon a heccen!

— **A játék szenvedélye.** Egyik legközelebbi éjjel egy miss Lyton nevű gazdag amerikai nő Viareggio közelében a tengerbe ugrott és oda veszett. A szerencsétlen nő, a múlt héten a monte carliói játékbarlangban fél millió dollárt vesztett.

— **Furcsa dolganak** jöttek nyomára Temesvározt, mely különös volta miatt méltán nagy feltűnést keltett a városban. *Burián* egyházi ugyanis már hosszabb idő óta időnként elzalogosította a székesegyház összes oltárkincseit. Üzemei csak a napokban kerültek napfényre, a mikor *Dessewffy* Sándor püspök nem kezdhetette meg a misét, mert az egyházi nem tudta az oltári eszközöket előadni. A sekrestyés eleinte azt állította, hogy az értékes tárgyakat ellopták, de később kivallotta, hogy elzalogosította.

— **Vasutmegnyitás.** Diadalkapuk, nemzeti színű lobogók a sok idegen, a feldisztat pályaház nagy örömet hirdettek Pancsova városának és környékének. F. hó. 8-án t. i. megejtették a nagybecskereki—pancovai vonal ünnepélyes megnyitását. Lukács Béla kereskedelmi miniszter több orsz. képviselővel, min. tanácsossal, miniszter. titkárral Pancsovára érkezett. Itt a legszélyesebb fogadtatásban részesültek. A megyei főispán és alispán kíséretében szép számú megyei előkelőség érkezett a városba. Diszbankett volt, 1/2 óra orakor a vendégek elhagyták városunkat. Megjött a várva, várt nap, és vele kereskedelmünk, iparunk sokat nyert és nyerni fog a jövőben is.

— **Tanítók kegyelése.** A tanítók országos bizottsága elhatározta, hogy a tanítók ujonnan épülő házában Kossuth szobát rendez be. Az emléksobában Kossuth Lajos beszédeit, iratait és egyéb ereklyéit helyezik el, a melyek a tanügyre és népnevelésre vonatkoznak.

— **Öngyilkosság.** *Bánffy* Zsigmond fővárosi realiskolai tanár a Csaba és Gyula közt közlekedő vonaton egy második osztályú kocsiban öngyilkosságot követett el. *Bánffy* Zsigmond tanár ismert irodalmi tanféri volt, a ki tavaly irodalmi tanulmányutra is ki volt küldve.

— **Gyilkos színész.** Zichyfalván egy *Sparnyik* Sándor nevű színész a vendéglőben összeszólalkozott *Radulovic* Stevo ottani kereskedővel. A dühös színész kést ragadott s *Radulovic*ot leszúrta. A kereskedőt haldokolva vitték lakására. A színészt elfogták.

— **Iparos-gyűlés.** A hazai ipartestületek központi bizottsága a napokban az országos iparegyesület helyiségeiben teljes ülést tartott. Az ülésen képviselve voltak a kereskedelmi és iparkamarák, valamint az ipartestületek nagyobb része egy-egy taggal. Az ülést *Mudrony* Soma elnök vezette, ki megnyitó beszédében melegen emlékezett meg *Kossuth* Lajosnak a hazai ipar körül szerzett érdemeiről és áldásos ipari működéséről. A tagok kegyeletüknek föllállással adtak kifejezést és kimondta a közgyűlés, hogy a nagy halott iránt való hálájának kifejezését jegyzőkönyvileg örökíti meg. — A gyűlésen sok üdvös dolog felett hoztak határozatot. Az iparosok nyugdíj ügyének szabályozása is szóba került, a mennyiben erre vonatkozólag az aradi ipartestülettől beadott, szabályzatot tárgyalás alá fogják venni.

— **Auditaur et altera pars.** Ezen elvet szigorúan akarjuk követni, midőn az alábbi levelet közzéadjuk: Tek. Szerkesztő Úr! Az „Óralló” folyó évi április hó 7-én megjelent, 29-iki számában, „A jesusiták keze Abauj-Szántón” című cikkére, illetve annak ream vonatkozó részére kénytelen vagyok t. szerkesztő urat felkérni, miszerint szíveskedjék alábbi észrevételeimnek becses lapjában helyt adni. A t. cikkirő ur úgy látszik merész kombinációk, de legalább is sikerült felületesen alapján írta fenti cikkének ream vonatkozó részét, a nélkül, hogy meggondolta volna, hogy a mit állít, bizonyítania is kell s kár volt a nélkül, hogy a rólam írottak igazságáról személyesen meggyőződött volna, engem elítélte. A t. cikkirő ur amaz állítása, hogy vakbuzgó katolikus vagyok, nem felel meg a valósnak, mert bár katolikus is vagyok s hitemet szeretem is, vakbuzgó mégsem vagyok; más felekezetek hitét is tiszteltem tudom tartani és tartom is. A káplán látogatásai sem engem illetnek, mert vele személyes barátságban nem vagyok, nála soha nem voltam s így viszont az ő látogatásai sem engem illethetnek. Tény az, hogy a káplán eljárátogatót a hivatalba s a hivatalos helyiségebe való belépés neki, mint intelligens embernek, a hivatal főnöke, a postamester által megengedtetett, de ezen engedély korántsem az én közbenjárásom folytán, vagy általam adatott meg s így azért, hogy a hivatalos helyiségebe járogatott, engem megróni nem lehet. Hogy a káplán a leveleket és lapokat átkutatta volna, teljesen légből kapott, mert kissé jobban ismerve tett eskünk megszégsenek, — mint a t. cikkirő ur, az ő merész és minden igazságot nélkülöző hireinek — következményeit, azt nem csak a kath. káplánnak, de senkinek a világon meg nem engednök. Az előkelő izraelita esete pedig a következő: Egy ízben Z. J. több levelet hozott a postára, melyeket én a bélyegeknél a kelti bélyegzővel való ellátása végett a hivatalban lévő sürgönykibordónak adtam át. A káplán, a ki nem tagadom, épen akkor a hivatalos helyiségben volt, egy levelet kezébe vett azon célból, hogy — bár illetéketlenül — a bélyegző sikeres, avagy sikertelen voltáról meggyőződést szerezzen. Ezen, bár ártatlan kuriozitásból eredő rideg tény, úgy hiszem, nem minősíthető a postatitok megsértésének akkor, midőn az illető még a levél címét sem olvasta el és különben is ezen ügy, mint a t. cikkirő ur maga is mondja, nyomban elintéztet nyert. Z. J. feljelentéséről pedig tudomásom nincs s így ez nem is igaz, de ha, tett volna is, mindenkor tudok tettemért úgy felelni, mint a t. cikkirő ur az ő hallatlan s igazán megdöbbenő koholt híreiért. Végre az igazság érdekében kijelentem, hogy nem áll az, miszerint a káplán ur itt tartózkodásom alatt, akár kíváncsiságból, akár érdekből, a postaanyagot vizsgálta volna, annál kevésbé az, hogy azt az említett izraelita panasza után ismételtente volna. E száraz tény előadásával kijelentem, hogy bár jelenlegi helyemet elhagyom, ennek legkevésbé a fönti felfújt incidens az oka. Távozásom titkát, mint magam ügyet magamnak fentartva, végbucsuít veszek a támadó cikkirő ur meg nem érdemelt insinuatiójától s megyek oda, a hol a hittelekezeti surlódások ily útálatos szerepet nekem beosztani nem fognak. Csak még arra kérem a t. cikkirő urat, hogy ha valamit állít, annak igaz voltáról előbb győződjék meg s gondolja meg, hogy a ki valakiről nem igazat mond, avagy a pletykát terjeszti, azért felelősségre is vonható. Egyébiránt teljes jóakarattal ajánlom a t. cikkirő úrnak, hogy inkább foglalkozzék hivatásának megfelelő dolgokkal s hagyja az ilyen áskálódást például a szomszédságban lakó újdondászokra, vagy legalább is olyanokra, kiket a lovagias elégtételadás alól nem véd a reverenda. Midőn ezeknek az igazság kedvéért való szíves közérteletét ismételtelen kérem, vagyok kiváló nagybecsülemmel kifejezése mellett, a tek. szerkesztő ur

Abauj-Szántó, 1894. IV/16.

kész szolgálja

Erszinger Ferenc,

kir. posta és távirtd. kezelő.

A nélkül, hogy e vitába beleegyeledni akarnánk, megjegyezzük, hogy a reverendára vonatkozó célzás nem indokolt, mert mi tudósítónkat senki előtt meg nem nevezük s nyilatkozó úrnak is csak sejtelméi lehetnek erről; aztán az tény, hogy az „Óralló” előfizetett s tiszteletpéldányai kezdetben azzal, a címszalagra vezetett megjegyzéssel jöttek vissza Szántóról, hogy „nem fogadja el,” holott, mint később kiderült, az illetők e példányokat nem is látták.

— **Ismét a Dowa páncélja.** A mannheimi szabó addig-addig mesterkedik, míg világhíre mellett hatalmas vagyonra is szert tesz. A napokban ugyanis ismételte kísérleteit páncéljával. A kísérletek, mint a múlt hét elején most is nagyon jól sikerültek. *Dowe* egy berlini vendéglőben meghívott közönség és a saját képviselőinek jelenlétében tartotta mutatványait. Miután golyó álló páncélját feltöltötte, magára lövetett. A golyók nagy erővel belé furódtak a páncélba, de belsejében megakadtak. *Dowe* a lövés erejétől egy percre megrendült, de baja nem esett.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Bizalmatlanság, bizalom. Olvasóink bizonyára emlékeznek arra, hogy *Ugron* Gábornak a függetlenségi párt nevében teendő bizalmatlansági indítványát szombaton kellett megokolnia s szombaton kellett a képviselőháznak határozni elfogadása vagy legalább napi rendre tűzése fölött,

Ez volt az a bizalmatlansági indítvány, melynek megokolásáról *Ugron* a Justhalt kiűtött viszály miatt le akart mondani, de azután a függetlenségi és 48-as párt kérelmére e lemondást visszavonta; ez volt az az indítvány, melyhez a nemzeti párt is hozzájárult.

Valóban, ha visszaemlékezünk azokra a *Cassandra* jósolatokra, melyek akkor, midőn a szabadelvű pártból a kilépések megkezdődtek, e párt teljes széttörlését helyezték kilátásba; ha visszaemlékszünk azon időkre, midőn *Szapáry* Gyula gróf, *Tibád* Antal és *Péchy* Tamás dagadó vitorlakkal eveztek a párt nélkülség csöndes vizében, a kormányhatalom csábító kikötője felé; ha eszünkbe jut, hogy még tegnap is az ellenzéki lapok a szavazási statisztikából napnál világosabban kimutatták, hogy leszámítva a horvátokat, a kormány 206, az egyesült ellenzék 207 szavazattal föltűnt rendelkezik s így az egyházpolitikától eltekintve minden más kérdésben kisebbségben van: biztosra lehetett s kellett volna vennünk a kormány csufos bukását. A legtragikusabb vég volt számára előkészítve, — a házassági javaslat fölötti szavazás óriás többségének magaslatáról megláthatta a valóságos ígért földét s aztán a bizalmatlansági szavazat sűrűdrébe kellett elmettetnie.

De hát nem úgy történt, hanem egészen másként.

Először is megvolt *Wekerle*nek, ki valóban a legnehezebbnek látszó helyzetekből a lángész bűvészi ügyességével és az őszinte tiszta öntudat átláthatóságával tudja magát kivonni, teljes erkölcsi elégtétele, midőn *Ugron* heveskedéseivel szemben tisztán, világosan mutatta ki a kormány alkotmányjogi állását, helyzetének nehézségeit s felfogásának korrekciót voltát. Az egyenes ember önértete sugárzott felénk ama szavakkal: „Tölkén, mint alkotmányos kormánytól, meglehetett kívánni azt, hogy akkor, mikor a társadalom legszelebb rétegei a kegyelet adóját róvják le, ne helyezkedjünk ellentétbe a közérzettel. Meg is tettünk annyit, hogy bizonyítékát szolgáltatunk, hogy a közérzettel osztrályosai vagyunk és bátran utalhatunk arra, hogy többet tettünk, mint a külállamok kormányai hasonló viszonyok közt bármikor tettek volna.” (Nyilvánvaló célzás az olasz hivatalos államnak *Mazzini* halálakor tanúsított magatartására.) Bölcsezen mondta, hogy a kormánytól gyávaóság lett volna, ha nem engedte leróni a kegyelet adóját, de az érzelmei ellentétét nem lehet feladata elsimítani a gyakorlati politikának, melyet érdekekre alapítani nem lehet.

Másodszor meg volt a számbeli győzelem is, mert *Ugron* indítványának napi rendre tűzése mellett szavazott 114, ellene tehát a kormány iránt bizalmát fejezte ki 218, ami 104 szavazattöbbség.

Ez az eredmény valóban konsternálta az ellenzékét.

Az ellenzék egyik legelőkelőbb lapja, az *Apponyista* „Budapesti Hírlap” azt mondja, hogy kettő napnál világosabb: 1) hogy soha az ellenzék számban nem volt erősebb; 2) hogy soha kiáltóbb vereséget nem szenvedett és ezt tulajdonítja a kormány párt tömörtségének, mely elvesztette, amit veszthetett, de *bomlása be van fejezve* s a megmaradtak állanak, mint a Sion hegye. Az ellenzék pedig magában meghasonlott, nincs meg benne sem az eszmék és törekvések közösége, sem a taktikai összetartás; a kormány egyik töredéket a másikkal üti agyon: a reformjavaslatok kérdésében a függetlenséggel a nemzeti pártot, az állami közigazgatás kérdésében a nemzeti párttal a függetlenségi pártot.

Mi pedig azt mondjuk, hogy ennek oka igen természetes. A jelen kormány a nagy tehetségek és nagy elvek kormányja s elvei mellett következetesen kitart, megvetve minden intrikát és kicsinyes eszközt. A szabadelvű pártban tehetségek s elvek dominálnak, nincsenek személyes torzalkodások s apró és nagy intrikák. Ellenben a nemzeti párt a reform-kérdésben a taktika utvesztőjébe tévedt s az áldozat belső összetartozóságának s folyton emelkedő nimbuzsának elvesztése lett; a függetlenségi párt egy része pedig saját elveivel került ellentétbe s amellet a személyes torzalkodások vizsgálatlan képét tárja fel előttünk, mely már-már hasonlít a párt-anarkhiához.

A kormány alkotmányjogi helyzete. Az *Ugron*-féle bizalmatlansági indítvány alkalmából *Wekerle* miniszterelnök azt mondta, hogy a kormány, a miniszterek a korona által gyakorolt végrehajtó hatalom képviselői, és pedig népképviseleti bizalom alapján választott és népképviseleti tényezők ellenőrzése alá helyezett képviselők.

E kijelentés a szélső baloldalon heves ellenmondást idézett elő, s *Ugron* is megtámadta a miniszterelnök kijelentését.

Pedig neki teljesen igaza volt az 1848: 3. t. cikk 3. § értelmében: „O Felsőleg... a végrehajtó hatalmat a törvények értelmében független felelős magyar miniszterium által gyakorolja”. E szerint a végrehajtó hatalom feje a király s a miniszterek az ő közegei, kik azért vannak ott, hogy az uralkodó minden ténylegi felelőségek legyenek a nemzet képviselői előtt, mert az uralkodó felelősségre vonni nem lehet. A király bizalma hívja meg őket, s az bocsátja el. Még csak az sines törvényben kimondva, hogy e kormánynak a parlamenti többség kebeléből kell vétetnie, ezt a politikai eszély hozza magával, bár kivételesen arra is találunk, abnormis viszonyok közt példát (*Dánia*, *Norvégia*, *Szerbia*) hogy a király a kisebbségből meghívott kormányt kormányoz, mert bizalma ehhez köti. A függetlenség azt jelenti, hogy e kormány, más idegen állam hatalmának alárendelve nincs, mint voltak tényleg a régi dikasztériumok (helytartótanács, kancellária stb.) az osztrák kormánynak; feladata épen a királyi ténykedésnek képviselése s az, hogy legyen, a ki király helyett az országglás ezerféle teendőben eljár s a kit helyette felelősségre lehet vonni a nemzetnek. De ez világosan bizonyítja, hogy a kormány a koronát képviseli. A nemzet joga vele szemben a felelősségre vonásban áll. Mivel pedig a parlamenti gyakorlat és politikai eszély követelményei szerint a kormányt az uralkodó a parlamenti többségből nevezi ki s mivel a kormány csakugyan a nemzet többségének felelős: *Wekerle* miniszterelnöknek teljesen igaza volt, mikor azt mondta, hogy a kormány a korona által gyakorolt végrehajtó hatalomnak a népképviseleti bizalom alapján választott s népképviseleti tényezők ellenőrzése alá helyezett megbízott.

A szocializmus Magyarországon. Alig 2—3 hónapja, hogy az aradi szocialista gyűlés alkalmából fölhívtuk a figyelmet arra, hogy a szocializmus hódító hadjáratában már Magyarországra is elküldte nagy sikerrel működő előcsapatát s íme a jelek teljes mértékben igazat adnak nekünk. E hó folyamán Debrecenben volt gyűlésök, hol a budapesti befizető jól ismert szocialista vezérei vitték a szót s a szocial-demokrácia jöhet, a helyi körülményekhez mérsékelt, elveit egyhangulag fogadták el.

Ezen a gyűlésen ajánlotta a központ egyik képviselője Stark Pál, hogy a debreceni munkások vegyenek példát a hódmezővásárhelyiektől, s íme, mostani értesüléseink szerint H.-M.-Vásárhelyen a szocialisták minden miniszteri látmozás nélkül alapszabályszerűleg szervezett s majdnem 3000 tagot számláló egyesületbe tömörültek, rendszeres befizetőket eszméztettek, el vannak árasztva esendőben működő agitátorokkal és szocialista iratokkal. A „Bp.-Hirlap” azt írja, hogy a főtéren naponként százával gyülekeznek s egy egető Sándorné nevű asszony, midőn az egyházi tartozás behajtása végett a végrehajtók nála megjelentek, azokat bezárta, agyonütéssel fenyegette s midőn hosszas rimázkodásra kibocsátotta, így eresztette el őket a derék hölgy: „Mondjátok meg annak a sok ingyenelő cudar urnak ott a városházán, hogy mi szocial-demokraták vagyunk, nekünk nem parancsol a ti törvényetek s nem messzire van az idő, midőn leszámolunk velük s a levegőbe röptjük a templomokat és városházát!”

Oroszházáról, Csabáról, Leléről szintén a szocializmus mozgolódásait jelentik. A központ H.-M.-Vásárhely.

A bank javaslata. Wekerle és Plener felszólították levelben az osztrák-magyar bankot, hogy szabadalmának megújítása, tehát meghosszabbítása iránt terjeszsen be tervet a minisztereknek. Megtette a bank, a mit tőle kívántak s a Pester Lloyd közli ajánlatának alapelveit. E terv a következő:

Megmarad a közös és egységes bank az 1888. évi szervezet szerint.

Egységes bankjegy osztrák és magyar címmel, nemet és magyar szöveggel.

Egységes bankvezetés.

Egységes ellenőrzés.

Az érealap együtt marad s ketté nem osztatik.

A bankszabadalom 1912. évig kiterjesztetik.

A legkisebb bankjegy 50 koronás.

A két bankigazgatóság és az alkormányzók megmaradnak úgy, a mint vannak, ha a kormány nem kíván e szervezetet változtatni. A magyar igazgatótanácsosok száma a paritás szerint szaporítható.

Szerveztessék egy bankgondnokság ellenőrző és tanácsadó hatáskörrel, mely minden negyedévben ülést tart egyszer Bécsben, másszor Budapesten. E tanács tagjai a két pénzügyminiszter s ezek és a bank megbízottjai.

A bank alapitójára 15 millióval leszállítatik.

Az aranykészlet felszaporíttatik.

A bank ezüstpénzt névértéke szerint forgalomba bocsátja, illetve ezt átveszik az államok.

Az államok pénztári készleteit a bank kezeli.

Ausztria a bankkölesont fizesse vissza, hogy ezen a bank aranyat vásárolhasson.

Az államok a 6 százalékos tiszta jövedelmen felül eső haszonban a bankkal osztoznak.

A jelzálogüzlet megmarad, de Magyarországra nézve Budapesten külön osztálya szerveztetik.

Hát ez a javaslat csak azt igazolja, hogy az osztrák-magyar bank új kiadásában is nagyon hasonlít a Bourbonokhoz, kik semmit sem tanultak, semmit sem felejtettek. Hihetőleg azonban kénytelenek lesznek a bank élén álló vezérferfiak valamit meg is tanulni, meg el is felelni. A felelőség különösen annál az ominózus „egységes”-nél leendő szükséges.

A szerbek e hó 19-én Karlócán tiltakozó gyűlést tartanak az egyházközpontok javaslata ellen, melyen hírszerint Brankovics pátriárka és az összes szerb megyés püspökök részt vesznek.

Radó Kálmán, Vas megye főispánja — lapok jelentése szerint — nyugalomba akar vonulni. Radó csak nem rég, a közösi hadgyakorlatok után kapta a valóságos belső titkos tanácsosi méltóságot s ezzel az Excellenciás címet. A protestáns egyháznak is, mint a dunántúli ev. egyházkerület felügyelője, egyik vezérferfia.

Az ökörmezei kerület orsz. képviselőjévé egyhangulag Szaploneay Miklós máramarosi alispánt választották.

Kilépések a nemzeti pártból. A nemzeti párt azon tagjai közül, kik az egyházközpontok javaslatait megszávták s a kormánynak sem akartak s kérdésben bizalmatlanságot szavazni, kilépett a párt köréből: Horváth Gyula, Veszter Imre, Kullmann János, már előbb pedig Horváth Lajosnak a kilépése történt meg.

Rákóczy Ferenc hamvainak hazaszállítása. A képviselőház egyik legutóbbi ülésén letárgyalat kérvények közt, a Kossuth visszahonosítását kéri mellett ott volt az is, mely Rákóczynak hamvaiban való visszahonosítását, e drága hamvak hazaszállítást kéri. Szász Károlynak a nagy szabadsághős érdemeit méltató beszéde s Thaly Kálmán lelkes felszólalása után Wekerle miniszterelnök újra kimutatta, hogy a nemzeti kegyeletnek osztályosa akar lenni ez esetben is, és hozzájárult a kérvény elfogadásához s mivel a hamvak azonossága már diplomáciai uton konstatacióra van, hiszünk és reméljük, hogy azok a szentelt porok, melyek Rodostóban másfél száz év óta hallgatják a tenger mormolását, visszatérnek a forrón szeretett haza földjébe.

Itt az ideje, hogy a sárospataki főiskola, vagy ha, ami nagy kár volna, ez igényétől elittetnék, Zemplén vármegye tegye meg a lépéseket arra, hogy Rákóczy végső nyugvóhelye itt legyen.

Az igaz barátok gyásza. Ha jólétben vagyunk, ha örömben uszunk, sokan sereglenek közénk és örövendzni látszanak velünk — azt mondják, ők barátaink kik részt vesznek velünk mindenben. De ha nagy veszteség ér, csapás csapásra sujt, kevesen maradnak körülünk ama jó barátok közül, — de ezek az igaziak.

Abban a nagy gyászban is, mely bennünket most ért, megláttuk kik maradtak velünk, hogy megoszszák fájdalmainkat.

Figyelemmel kísértük a velünk együtt élő nemzetiségek közül, különösen a román és annak organumait.

Jól ismerjük a román lapok éreményeit, jól tudjuk, hogy a tulzó „Tribuna” és fölklapja, valamint a „Dreptatea” sem barátja a magyarnak — s mégis meglepett az a hang, melyet a gyász alatt hallattak. Meglepett bennünket az a legújabb taktika melylyel övéikre hatni akarnak. Ugy látszik az argumentumok fogyatékán vannak — s a tüzet szítani már csak az újság ingerével ható cikkekből lehet! Szinte megcsalnak cikkeik, oly kegyeleteseknek látszanak — de ezek a résztvevőknek látszó sorok, úgy át-meg át vannak szöve csipkelődéssel, hogy a végére érve a legocsmányabb jezsuitizmus áll elénk. — A jezsuitizmus minden veszedelmével! Ugy, hogy a kegyeletes olvasó, ki előbb tán könnyet ejtett, ha egész valójában megismerte az irottakat, korbácsért kiáltott, hogy kiverje az istentelen kufárokat a kegyelet templomából.

S most, midőn már Ót, ama nagyfőfűt, a haza szent földje fedí, mint szórják mérges nyilait ránk!

Most már rájuk ismerünk!

Nem akarjuk az általános kegyeletet megszenteltetni azzal, hogy förmérvényeikből idézzünk, nem tesszük azt, mert tudjuk, hogy a „Tribuna” és „Dreptatea” véleménye nem az egész román intelligencia véleménye — s nem, különösen azoké, kiket félre akarnak vezetni — a román népé s midőn kegyeletünket durva kézzel megépték, oly jól esik ez a tudat; oly jól esik tanubizonyosságul felhívni az igazi románok lapjában, az „Ungariában”, a szerkesztőnek: Moldován Gergelynek tollából eredő ama kegyeletes sorokat, melyek oly szépen elsratják Kossuthot. Az igaziak velünk maradtak bánatunkban is s im megtudhatja a világ, hogy a józan románok velünk vannak és törekvésök a miénkkel azonos, mert az a közjó.

Méltó ez a megható cikk, hogy olvasóinkkal fordításban közöljük:

„A századnak egyik óriása mult hó 20-án este 11 órakor elhunyt az urban. A legnagyobb hazafi, az elragadó szónok, az emberi jogok, a modern ideák legelkeltebb s fíradhatlan harcosa, a XIX. század demokratikus eszméinek magasztos képviselője; egy egész ember, a modern Magyarország megteremtője, nemzetének s az egész emberi nemnek büszkesége megszűnt élni!

Egész Magyarországot zokog és bánatos gyászba mérül, a civilizált világ a föld minden zugán érzi a magyar nemzetnek mély fájdalmát.

Óh boldog az a nemzet, melynek kebléből felemelkedett a világó oszlop, szétterjesztve sugarait minden népek felett! Boldog az a nemzet, a melynek férfiai örökkön-örökké világitanak a népek előtt!

Ki volt Kossuth speciálisan ránk, magyarországi románokra nézve 1848-ban? Ő zúta szét a jobbagység láncait, szabadokká tett, egyenlő jogú polgárokká, eltörölte a nemesi kiváltságokat. Ő ismerte el eddig, csak megtört egyházunkat! Ő ismerte el embereket. Ő adta nekünk a sajtószabadságot, elismerte nyelvünket, nemzetiségünket! Ez volt az a munka, mit értünk Kossuth munkáit.

S mi édes családok szavattól elbódított nép, nem értettük meg őt, hálátlanok voltunk!

Legyen könnyű neki a hant, mert az ő emléke örökkön örökké áldott lesz!”

Köszönjük igaz barátainknak az őszinte hangot, fájdalomunka balzsamként hatottak azok.

Cyrl.

Külföld.

A romániai szocialisták és a mi román nemzetiségi tulzónk. A „Hazánk” írja: Romániának is megvannak a maga szocialistái s a mi érdekesebb, ott a szocializmus vezetői nem a munkásosztályból kerültek ki, hanem a vagyonosabb intelligenciából. Vezérek Morcu György moldovai nagybirtokos és parlamenti képviselő, ki ez idő szerint a román parlamentben egymaga alkotja a szocialista pártot. Jelentékenyebb vezérferfiak Mille Konstantin ügyvéd és regényíró, Nadesse György és János extanár. Közönlük Munea címet visel. Ebben több ízben megtámadták az erdélyi mártírokat, nagyhangú szereplésükért Romániában s nyíltan megmondották, hogy a román közvélemény okosabban tenné, ha az erdélyi testvérek képzelt sereim helyett a romániai parasztság elnyomásán botránkoznak meg s a földművelő népet igyekeznek megszabadítani a nyomor, a tudatlanság és a bűn azon rabigájától, melybe a romániai közigazgatási és politikai viszonyok vetették. Egyik legutóbbi számban Lucaciut simplex speculansnak nevezték, kinek nincs más célja, mint a tiszteletre rendezett banketteknek szocialisták és organuma leplezetlen őszinteségében, hogy e félistent elnevezte banketofag-nak (banket-érv). Ért-hető dolog, ha ezért most ugy a hazai, mint a romániai lapok, melyek jóformán az erdélyi románkérdésből élnek, dühösen neki rontanak a szocialistáknak. Hasztalan harag, hisz el fog majd magát is következni az az idő, mikor Romániában nem lesz komolyan gondolkozó ember, ki be nem látná, hogy az egész „magyar zsarnokság” ellen való agitáció semmi egyéb, mint cim egy pár ember részéről a többé-kevésbé jövedelmező szerepléshez.

Bulgária és Oroszország. Kölnből a következő eredeti sürgönyt veszi a „Pester Correspondenz”:

„A „Kölnische Zeitung” Szoftiából igen érdekes táviratot kapott. Ki van benne jelentve, hogy a Szoftiából érkezett titokzatos hírek, mintha Ferdinánd fejedelem Lobanov herceg orosz nagykövettel alkudozott volna az Oroszországgal leendő kibékülés tárgyában a Koburg-dinasztia megmentése végett Bulgáriában, teljesen változatos. Szilárdul álló tény, hogy a bolgár kormány az az Oroszországgal való kibékülés kérdését komolyan soha sem vette fontolóra; a béke a cári birodalommal pedig csak ugyanannak a kormánynak beleegyezése mellett jöhetne létre, a mely annak idején megtagadta Sándor fejedelem újra megválasztását, mert szabad kezet tartott fenn magának az Oroszországgal leendő kibékülés egyengetésére.”

E távirathoz a „Pester Correspondenz” a következő észrevételt teszi: „Csak most lehet jól megérteni, mert keletkezett és tartotta különösen Ferdinánd fejedelem Bécsben léte alatt oly nagy szívóssággal az a hír, hogy a bolgár-fejedelem meg akar válni Stambulowtól.

Stambulow függetlenül akarja fentartani Bulgáriát Oroszországtól és ettől az elvtől Koburg Ferdinánd javára épp oly kevésbé akar tágitani, mint nem tágitott annak idején Battenberg Sándor javára. Mindenesetre érdekes és fontos a dolog; talán következményeiben terhes is.

Oroszország. Az orosz trónörökös eljegyzése Alice hesseni hercegnővel mind valószínűbbé válik.

Ausztria. Carnot, a francia köztársaság elnöke, levélben köszöntö meg királyunknak a Szent István rend nagy keresztjét. Vilmos német császár e hó 14-én d. e. utazott el Bécsből s Karlsruheba ment. A német császárné e hó 15-én gyermekeivel együtt Abbaziából Velenecébe utazott.

Németország. A „Vossische Zeitung” nagy meglepéssel látja s szerinte az egész német nép, azt a lelkes fogadtatást, melyben Vilmost Bécsben részesítették. Egyszersmind jogosnak tartja a magyarok a miatt való neheztelését, hogy a német császár következetesen mellőzi Budapestet; ez mulasztás tekintettel arra a nagy fontosságra, melylyel Magyarország a hármas szövetségre nézve bír és sokkal helyesebb lett volna, ha császár Budapestre is ellátogat. (Annál inkább, mert újabb időben ép azt a hirt hozták forgalomba, hogy a német császár már közösi látogatása alkalmával sem igen rokonszenvezett a magyarokkal. Szerk.)

ORSZÁGGYŰLÉS.

Április 12. A szokásos jelentések után következik a napirend: a kötelező polgári házasság. Szilágyi Dezso igazságügyminiszter beszéde elején, röviden nyilatkozik a benyújtott határozati javaslatokról s Smialovszky-nak a kongruára vonatkozó indítványát, mely a kormány szándékával megegyezik, elfogadja, Eötvös Károly javaslatát, mely az 1848. XX. t.-c. életbeléptetése tárgyában törvényjavaslatot követel, nem fogadja el. Apponyi Albert gr. indítványával külön kiván foglalkozni. Nyilatkozik szándékozik azon kérdésekről, melyeket a szőlőbaldról is felvetettek. Ilyen a fumei kérdés, a horvát kérdés, az uralkodó család házasságára vonatkozó kérdés, a katonai kérdés. Felelete: fumei kérdés nincs, az meg van oldva ebben a törvényjavaslatban. A horvát kérdésre nézve új formulárét helyez kilátásba, melyből a „Külföld” kifejezése ki van hagyva, ellenben igen nyomatékosan ki vannak emelve azon nagy szempontok, a melyek jellemzik viszonyunkat Horvátországhoz. A katonai kérdésre vonatkozólag kimutatja, hogy a javaslat a katonákra voltaképp semmi újítást nem tartalmaz. A mi az uralkodó család házasságára vonatkozó kérdést illeti, újlag megígéri az arra vonatkozó előterjesztést, de a dolog természete szerint, pozitív kötelezettségeket nem vállalhat magára, hogy minő dispoziciók lesznek abban. Ezután áttér Apponyi Albert gr. javaslatára, mindvégig vele polemizál. Sajnálattal konstataálja, hogy Apponyi tegnapi beszéde után az úr köztük sokkal nagyobb, mint első beszéde után vélte. A klubban mondott beszédeben Apponyi védte az elvet és javaslatát csak halasztási indítványt állította, ma Apponyi a kötelező polgári házasság elvi ellenségének kell tartania. Azután éles logikával kimutatja Apponyi javaslatának téves voltát. Végül Apponyi apró megjegyzéseire térve, kijelenti, hogy abban egyetért Apponyival, hogy mindenben az ország java a döntő, de azt hinni, hogy ezt a javaslatot nem kíséri a liberalizmus nimbusa, az nagy csalódás. Sorra kimutatja itt szóló azokat a tényezőket, melyek e javaslatot a szabadelvűvé teszik. Végül kijelenti, hogy ők, kik megszavazzák a törvényjavaslatot, ebben nem csak az ország nagy érdekének és a reform szükségének kielégítését, hanem a szabadelvű eszmék diadalát is találják. Ajánlja a törvényjavaslatot elfogadásra.

Győrffy Gyula személyes kérdésben szól majd Apponyi Albert gr. félremagyarázott szavait igazítja helyre, végül Csáky Albin gr. kultuszminiszter nyilatkozik Smialovszky Valér a kongrua dolgában és Eötvös Károlynak az 1848. XX. t.-c. rendelkezéseinek életbe léptetése tárgyában beterjesztett határozati javaslata iránt. Smialovszkyt elfogadásra ajánlja, Eötvösét azonban nem.

Az elnök ezután sorra felteszi a kérdéseket. Polónyi Géza az igazságügyminiszter ellen beadott bizalmatlansági különvéleményét visszavonja. Szalay Imre a házszabályokra hivatkozva, a bizalmatlansági indítványt magáévá teszi — csatlakozik hozzá Onody Géza is.

Az elnök erre felteszi az első kérdést: Apponyi Albert gr. határozati javaslatát. A szavazás felállással történik s a nagy többség a javaslatot mellőzi. Őt percnyi szünet után következik a szavazás a polgári házasság dolgában.

Névszerinti szavazás kértetvén, az elrendeltetik. Elnök végül a következő eredményt hirdeti ki: 413 igazolt képviselő közül (a horvát képviselők és az elnök nem szavaztak) a törvényjavaslat mellett szavazott: 271, ellene: 106, távol volt 35 képviselő és így a kötelező polgári házasságról szóló törvényjavaslatot általánosságban, a részletes tárgyalás alapjául 165 szótöbbséggel fogadták el. A Ház ezután elfogadja Smialovszky határozati javaslatát, Eötvösét a többség elvetette. Szalay Imre bizalmatlansági indítványát, névszerinti szavazás után, 112 szótöbbséggel elvetették. Az elnök jelenti végül, hogy a polgári házasság feletti szavazás eredményét tévesen hirdette ki, mert nem 35, hanem csak 25 képviselő van távol, így a többség 175. Ezzel az ülés bevégeződött.

Április 13. Az irományok előterjesztése után következnek a napirend, a házassági jogról szóló törvényjavaslat részletes tárgyalása. Hermán Ottó nem a címhez szól, hanem az általános vitában mondott beszéde reflektálással vitatkozik; fenntartja az egyházi javak szekularizációjáról mondott szavait és megtámadja a papi nőtlen-séget. Polónyi Géza személyes kérdésben szól. Asboth János maliciozusan azt fejtegeti, hogy a kormány egyház politikájával sakkot adott a királynak és azt bizonyította, hogy a kabinetnek nincsen többsége, melylyel alkotmányosan kormányozhasson.

Szederkényi Nándor polemikus felszólalása után a címet változtatlanul elfogadta a Ház. A szakaszokhoz hozzá szóltak: Sághy Gyula, Remete Géza, Körösi Sendor

és Teleszky István. Szilágyi igazságügyminiszter többszöri felszólására a többség változatlanul fogadja el a szakaszokat. A 20-ik szakasznál Apponyi Albert gr. terjeszt elő indítványt, melyet azonban a ház mellőz. A 22-ik szakaszhoz ismét szól Apponyi s módosítást ajánl, a ház Teleszky előadó magyarázata után a többség mellőzte a módosítást. A 26-ik szakasznál Polónyi nyújt be határozati javaslatot, Teleszky érvelése után az eredeti szöveg marad. Ezzel az ülés bevégeződik.

Április 14. Különböző előterjesztések után következik a napirend: a kormány iránti bizalmatlanság megszavazása tárgyában bejelentett indítvány indokolása. Ugron Gábor, elmondta, hogy az egész nemzet leröptette a hála és a részvét adóját Kossuth ravatalánál, csak a kormány maradt el a temetésről. A kormány tüntetett, hogy viszonyát a korona kezébe, melyet az egyházpolitikai javaslatokkal eljárt. A kormány fölfelé akart tüntetni és érdemeket szerezni. Gróf Andrássy Gyula megjelent Bathányi temetésén, s a Wekerle kormány is megjelenhetett volna Kossuth végtiszteségén, ha a nemzettel együtt érezne. Kétszínűséggel vádolja a kormányt. Beszéde végén azt az óhaját fejezi ki, hogy foglalják el Magyarország kormányát végre oly férfiak, akik teljesíteni bírják azt a hivatást, hogy a végrehajtó hatalmat kezeljék a nemzet akaratára szemlélve. Kéri, fogadják el indítványának napirendre tüzését.

Wekerle Sándor miniszterelnök azt feleli, hogy Ugron Gábor a kormányt, mint a nemzet megbízottját és tanácsosát tünteti fel, a melynek feladata a nemzet akaratához, a korona szentesítését készközölni. Ez minden magyarázat nélkül így ridegen oda állítva minden parlamentarizmus kormány feladataival ellenkezik. A kormány a korona által gyakorolt végrehajtó hatalomnak képviselője, népképviselői bizalom alapján választott és népképviselői tényleg ellenőrzése alá helyezett megbízottja. Előadta, hogy mit lehetett kívánni a kormánytól a komoly és nehéz viszonyok között, bizonyította tovább azt, hogy a kormány el is ment a lehetőség legszélső határáig. Magyarország magas politikai érdekei parancsolták, hogy a kormány úgy járjon el, a hogyan eljárt. Kéri, hogy ne tüzzék napirendre az indítványt.

Rohonczy Gedeon Turinban elmondott beszédének egy némely félremagyarázást passzusát igazítja helyre. Ugron Gábor, Wekerle egy kifejezését kifogásolja, mire a miniszterelnök megfelel. Következik a névszerinti szavazás. A szavazás eredménye, hogy 104 szavazattal többesével Ugron Gábor képviselő indítványának napirendre tüzését mellőzi. Következnek a különböző kérvények. Csak két kérvény tárgyalása körül fejlődött ki vita.

Az egyik egy higány bányára vonatkozik, a másik pedig Rákóczy Ferenc hamvainak hazaszállítására vonatkozik. Szász Károly beszéde után Thaly Kálmán hivatkozik a képviselőház ez ügyben hozott korábbi határozatára s javasolta, hogy a ház e határozatokra való hivatkozással adja ki az idevágó kérvényeket a kormánynak. Wekerle miniszterelnök ehhez hozzájárul s Thaly javaslatát egyhangúlag határozattá emelték. Endrey Gyula kéri, hogy interpellációját jövő szerdán mondhasssa el. Wekerle miniszterelnök előterjesztése után az ülést bezárlják.

KÖZGAZDASÁG.

A mai szocializmus.

— Le Socialisme Contemporain. —

Írta: Émile de Laveleye.

Fordította: Bartha Béla dr.

(Folytatás.) Jogositott magyar fordítás.

IV. FEJEZET.

Marx Károly.

Marx Károly kétségtelenül a legbefolyásosabb szocialista írója Németországnak s főművét, „Das Kapital” (A tőke) még ellenei is eredeti s jelentékeny könyvnek tartják. Mindazáltal Marx nem ennek a munkájának köszönheti befolyását, mert hisz ez nem is a nép számára készült. Époly elvont, mint valami mennyiség-tani értekezés s farszort olvasmány. Valóságos fejtő munka, mert különös értelemben vett műszavakat használ s merő dedukciók segítségével, csupa meghatározások s feltevések alapján egész rendszert épít föl. Szellemünket folytonos feszültségben kell tartanunk, ha követni akarjuk okoskodásait, melyekben a szavak mindig ki vannak forgatva szokásos jelentésükből.

Mint Cliffe Leslie igen helyesen jegyzi meg, a „Das Kapital” csattanós bizonyíték arra, mint lehet visszaélni a sok nemzetgazdász által nagyon is gyakran használt deduktív módszerrel. Bizonyos alapigazságokból s formulákból indul ki, melyeket teljesen igazságnak tart. Levezet az ezekből a szerinte bennük foglalt következményeket, s így bizonyos következtetésekre jut, a melyeket époly megcáfolatlanokként tüntet föl, mint a minőkkel az exakt tudományokban találkozunk. Nincs csalfább ennél a módszerrel, ez csabított el már sok nagy elmét. Az erkölcsi és politikai tudományokban a műkifejezések sohasem juthatnak el a tőkés ama fokára, hogy a valóság végtelen árnyalatait teljes szabotossággal adják vissza. Erre csak a mennyiség-tan képes, mivel elvont s szigorúan meghatározott adatok segítségével számít.

A nemzetgazdaságtanban épügy, mint az erkölcs-tanban és a politikában csak arra való a meghatározások, hogy képesek legyünk felkölni ama tárgy fogalmát, melyről beszélünk. Ép ezért igazza van H. Passynak, hogy ha nagyon röviden, akkor hamisak, mert nem vetnek számot a kivételekkel; ha pedig nagyon hosszuk, akkor zavart okoznak és semmire sem jók. Legjobb, ha a szavakat szokásos értelmükben vesszük, ha konkrét műszavakat használunk, melyeket mindenki megért, ha lehetőleg kerüljük az elvont és általános kifejezéseket, melyek csakis félreértésekre s haszontalan vitákra szol-

gálnak okot. Például minden nap ujra kezdődik a vita a felől, mit kell tőke s járadék alatt érteni. Nem lehetne egyszerűen azt mondani: az élelmi szerek, gépek, szerzők, vagy a föld terméke s jövedelme? Ez egy kissé hosszabb volna, de sokkal világosabb. Bossuet és Pascal nem használták ezeket a bizonytalan s elvont kifejezéseket; mégis mindig mindent erőteljesen s érthetőleg fejeztek ki. Kikerülendők azt a sok félreértést és haszontalan vitakozást, melyek most a nemzetgazdaságtan fejlődésének útjában állanak, elég volna visszatérnünk a XVII. század nyelvére. s ekkor némely tévedéseket, minőkkel a „Das Kapital” című műben találkozunk, lehetlenség lesz elkövetni.

Marx azért lett az európai szocializmus fejevé, mert ő volt megalapítója s vezetője az „Internationalek”. Nincs semmi sem iraitában, sem pályájában a forradalmi izgatóból. Könyvei a föltétlen tudományosság jellegét igénylik s élete, néhány viharos epizódtól eltekintve, a szerény és kényelmes visszavonultságban élő tudós élete.

Marx 1818. május 2-án született Trierben, atyja, — kikeresztelkedett izraelita, bányatanácsos volt. Károly ragyogó sikerrel végezte Bonnban jogi tanulmányait s visszatérve Trierbe. 1848-ban nőül vette Westphalen Jennyt, ama Westphalen nőtestvérét, ki a Manteuffell miniszterium híve volt s nemrég halt meg. Lemondott az államszolgálatban részére kinálkozó előnyös állásokról, hogy teljesen a nemzetgazdaságtan, főképp a szociális kérdés tanulmányozásának szentelhesse magát. A porosz kormány által tulhajtott nézetektől üldözve, Párisba menekült s ott Arnold Rugeval a „Deutsch-französische Jahrbücher” (német-francia évkönyvek) s Heine Henrikkel a „Vorwärts”-t (Előre) adta ki. Kiütetve Franciaországból 1844-ben, Brüsszelből 1848-ban, Németországba tért vissza s felhasználta a márciusi forradalom által kivívott szabadságot, kiadott Wolff barátjával együtt egy lapot, melyben ugyancsak keményen bánt el a „bourgeoisie”-val. Ujra üldözve, Londonban keresett menedéket, hol azóta él, megosztva idejét gazdasági tanulmányai s az „Internationale” titkos igazgatása között.

Már 1847-ben egy barátjával, Engels Friggyessel együtt a Londonban élő német kommunisták nevében szerkesztett nyilatkozatban formulázta azt a két elvet, melyek a német s európai szocializmusnak ma is vezérlői. Ő állítja föl itt is az elvet, hogy a munkásoknak érdeke a tőkés ellen folytatott harcban mindenütt ugyanazonos levén, a nemzeti különbségek fölé emelkedik s azt a másikat, hogy a munkásoknak meg kell szerezni a politikai jogokat a végre, hogy a tőkés jarmát lerázhassák. Nem fogjuk Marx életpályáját s tevékenységét rajzolni, mert ez nem volna más, mint az „Internationale” történetének megírása s ezzel később foglalkozunk. Csupán eszméit akarjuk megismertetni. Művei csekély számuak; 1847-ben egy csipős és sok tekintetben igazságos kritikát adott ki Proudhon „Contradictions économiques” című művéről: „Misère de la philosophie. Réponse à la philosophie de la Misère, par M. Proudhon” (A bölcsészet nyomorúsága. Felelet Proudhon „A nyomorúság bölcsészete” című művére). Marx nem szereti Proudhont, bár több pontban közeledik hozzá. 1859-ben kiadta „Zur Kritik der politischen Öconomie”-ját (A nemzetgazdaságtan bírálatahoz) s ez nagyobb részben újra föl van használva utolsó művében, a „Das Kapital”-ban (A tőke) megjelent 1867-ben.)

Marx egész rendszerének s a 830 lapos sűrűnyomású kötetének csak az a célja, hogy kimutassa, hogy a tulajdon szükségkép a mások kifosztásának eredménye. A végkövetkeztetés ugyanaz, ami Brissot és Proudhon hirdett apherizmájában van összefoglalva: „La propriété c'est le vol”. (A tulajdon lopás). De bár néha kemény szavakat intéz a gyárosokhoz s a pénzemberekhez, azért még sem az egyének ellen fordul, hanem a rendszert támadja. Mint maga is mondja előszavában „személyekről itt csak annyiban van szó, a mennyiben gazdasági kategóriák személyesítői; az én szempontom, mely szerint a társadalom gazdasági alakulásának fejlődése a természeti és természetrajzi fejlődés menetével azonosítható, minden másnál kevésbé teheti felelőssé az egyént azokért a viszonyokért, melyeknek társadalmilag teremtménye, noha ki is szabadíthatja magát közülök.” Látjuk, hogyjárt Marx azon mai nap nagyon elterjedt materialista tanoknak szöszölőjává lett, melyek nem ismerik el az egyének és társadalmak szabadságát s felelősségét. Minden, mi az egyénnel történik, minden egyéni cselekmény csak végzettszerű erő „processzus”. Az író igen csekély befolyást remél gyakorolni, mert „midőn valamely társadalom rájött is arra, hogy a természet törvénye szerint mily irányban kell haladnia, mégsem tehet ugrásokat, sem rendeletekkel el nem törölheti természetes fejlődési fokozatait, de megrövidítheti a viselőség idejét s enyhítheti a szülés fájdalmait.” Bár e fatalizmus ellen, mely különben nem is mindvégig logikus, sok kifogást lehetne tenni, mindazáltal igen elmes figyelmeztetésül szolgálhat azoknak a forradalmi ábrándozóknak s tulságosan lelkesedőknek, kik, mint a XVIII. század hasonló alakjai azt hiszik, hogy elég volna néhány jó törvény a társadalom összes bajainak elhárítására s egyetlen jó rendelet visszavarázsolhatná az aranykor uralmát a földre.

Először előadjuk ebben a sajátos könyvben a „Das Kapital”-ban kifejtett eszméket anélkül, hogy a részletekbe hatolnánk tárgyalnók azokat. Csak akkor lehet a rendszer alapul szolgáló álokoskodásokat megérteni, ha az egész elméletet a maga összefüggésében fogjuk. Marx rendszerét a legnagyobb tekintélyű nemzetgazdászok, Smith Ádám, Ricardo, de Tracy, Bastiat s számos más követőjük által kifejezett elvekre alapítja. Mint tudjuk, a fiziológiával szemben, kik minden vagyont a természettől származtatnak, Smith azt állítja, hogy az érték egyedüli forrása a munka. Sőt

a munkát akarja általános értékmérővé tenni. „Egyedül a munka képez oly valóságos mértéket — mondja — melynek segítségével minden árucikk értékét mindenkori meg lehet becsülni s összehasonlítani. Ugyanoly mennyiségű munka szükségkép egyforma értékű a munkásra minden időben s minden helyen.” Ép ezt az eszmét fejezi ki Bastiat is, midőn azt mondja, hogy a társadalomban mindig szolgálatot cserélnek ki szolgálattal Majdnem minden nemzetgazda s Thiers is, ki e kérdésben a mai nap általános elterjedt nézet kifejezője azt állítja, hogy a tulajdon jogszerű eredete a munka. Ha e kiindulási tételeket elismerjük, akkor Marx cáfolatlan logikával bizonyítandja be, hogy a tőke mások kifosztásának terméke. Valóban, ha minden érték egyedül a munkából származik, ugy minden vagyon a munkásokat illeti s ha csupán a munka jogszerű forrása a tulajdonnak, akkor egyedül a munkások lehetnek tulajdonosok. Azok a nemzetgazdászok, kik a munkát az érték s tulajdon kizárólagos forrásul tekintik, kénytelenek Marx okoskodásának helyes voltát elismerni. Ő is, mint Proudhon, az érték bizonyos meghatározásából indul ki. Kövessük a szillogizmusok eme láncolatát, melyből Hegel tanítványára ismerünk. Megerőltethetjük magunkat némileg, hogy megértsük, ha meggondoljuk, hogy ezek a mennyiség-tanszerű elvont tételek a kis szocialista újságok hétköznapi nyelvére lofordítva a németországi munkások katekizmusává lettek.

Azon társadalmak gazdagsága, melyek természetén a tőke járja a főszerepet, ugy tűnik föl, mint árucikk roppant halmaza. Az árucikk, vagyis az elcserelésre szánt termény, a modern társadalmak gazdagságának alapformája. Minden hasznos tárgynak kétféle értéke van. Értéke van annyiban, a mennyiben tulajdonságai folytán, emberi szükségletek fedezésére alkalmas. Ez a használati érték, mely a javak fogyasztásában végződik. Értéke van aztán annyiban, amennyiben birtokosa számára lehetővé teszi, hogy azért más kívánt tárgyat szerezzen meg. Ez a csereérték. Ez a két érték távolról sem mindig egyforma. A használati érték egyedül a szükséglet mérvétől függ. Annak a kenyérnek, mely engem egy napig táplálhat, megvan, mint fogyasztási tárgynak, értéke, mint csere tárgy, a termelt gabona mennyisége s az életműködés ára szerint többet, vagy kevesebbet fog érni. Az én szememhez alkalmas szemüvegnek reám nézve nagy értéke van, míg a csereforgalomban talán épen semmi sincs, mert más szememhez nem jó.

A tárgyak használati értéke jellegűk s a velük fedezhető szükségletek szerint különböző. Ha pedig a csereérték veszzük, minden tárgynak megvan az a tulajdonsága, hogy másokért vagy bizonyos pénzösszegért elcserelehető. A használatot illetőleg nehéz meghatározni, a megvett ürü, s a hátafól közötti viszonyt; a cserét illetőleg lehet mondani, hogy egy ló 20 ürüt ér, ha egy loért 800, egy ürüért 40 frankot kapunk.

A kezdetleges társadalmakban, pl. Indiában Maine Henrik szerint, vagy a középkorban, főképp a használati értéket tartották s tartják szem előtt, mert minden család majdnem mindent önmaga állítván elő, amire csak szüksége van, nagyon kevés vétel és eladás történik. Vegyünk csak egy Nagy Károly korabeli falut, vagy egy oroszországi, avagy szerbiai falusi községet; az emberek betakarítják az életműködés s a fonószövőanyagokat s elkészítik szerszámaikat, szántóvető eszközeiket, butorait, míg a nők a táplálékot s ruházatot állítják elő, megfontják a gyapjút, kendert, lent, sőt még a lábbeliket is megcsinálják. Alig fordul elő csere. Azokban a társadalmakban, melyekben a munka s mesterségek megosztása uralkodik, a csereérték a fődolog, mert senki sem termelven azt, mit fogyaszt, mindenkinek el kell adnia, hogy vegyen. Minden termék árucikk lesz s ekkor legfontosabb annak megtudása mi teszi értékesekké a csereérték tárgyakat. Marx e kérdésre, Smithtel és Ricardóval együtt habozás nélkül azt feleli: egyedül a munka.)

A forgalomra szánt árú Marx szerint nem más, mint megjegegett munka.

A munkamérték egysége a rendes, átlagos munkanap, mely a különböző országokban s korokban változik ugyan, de a melyet bizonyos meghatározott társadalomban meghatározott változatlan mennyiségnek lehet tekinteni, mint sokszorozott egyszerű munkát. A hasznos tárgynak csak azért van értéke, mert munkát képvisel. A létfenntartásra legszükségesebb javaknak, a levegőnek, a víznek rendszerint nincs értéke, mivel munka nélkül nyerhetők.

Már most hogyan lehet megmérni azt az értéket, melyet valamely tárgy képvisel? Az „értékteremtő lényeg mennyisége,” vagyis a benne foglalt munka szerint. A munkát magát pedig tartama, a napok s órák szerint mérjük. Itt Marx tőkésletesi Smith és Ricardo elméletét, már előre elhárítván egy ellenvetést: ha a munkaidő teremt az értéket, akkor az a ruha, melyet a szabó két anyyi idő alatt csinált meg, semmint kellett volna, kétszeres értékű. Nem — felel Marx — a dolgok értéke ama munkaidő, mely előállításukra átlagosan, átlagos ügyesség s szorgalom mellett, az ipar bizonyos időpontban meglevő viszonyai közepette megkívánatik. Ha varrógéppel egy nap meg lehet csinálni egy inget, akkor ez az egy nap lesz az ing értéke s nem az a két, három nap, mennyi ezelőtt. De mégis így javítva is merőben téves az az elmélet, mely a munkát teszi az érték forrásává, mint ezt azonnal bebizonyítom. Határozottan állítjuk, hogy ezen állítás mint minden elvont dolog, nélkülözni fogja a tudományos pontosságot. Valóban — minden munkának megvan saját értéke, külön jellege. Valjon a kőműves munkanapja éppannyit ér, mint az asztalosé, a festőé, olómművesé, vagy egyszerű napszamosé? Bizonyára nem. Miként hasonlíthatjuk össze ezeket, ha csak nem a kapott munkadíj segítségével? Vagyis akkor el kell ismernünk, hogy minden munkabér épen megfelel a teljesített munkának s épen ezt tagadja Marx.

(Folyt. köv.)

¹⁾ Marx Károly 1833. március 14-én halt meg Londonban. Vejei közül Longuet és Lafargue francia, Aveling angol szocialista agitátor. Ford.

²⁾ Németül: Das Elend der Philosophie. Antwort auf Proudhon's Philosophie des Elends, von Karl Marx. Deutsch von E. Bernstein und K. Kautsky. Mit Vorwort und Noten von Friedrich Engels. Stuttgart. Druck und Verlag von J. H. W. Dietz. 1885. Fordító.

³⁾ A második kiadás 1873-ból származik. Francia fordítását, mely fizetékben a szerző által átvette s kiegészítve jelent meg J. Roy bocsátotta közre. A munka oroszra is le van fordítva (III. kiadás 1883.) Das Kapital. Kritik der politischen Öconomie. Dritte vermerthe Auflage. Hamburg-Verlag V. Otto Meisner. Ford.

⁴⁾ Marx Károly eszméinek alapos megismerése céljából tanulmányozandók: Heinrich van Sybel »Die Lehren des heutigen Socialismus»; Eugen Jäger: »Der moderne Socialismus»; Schäffle: »Der Socialismus und Kapitalismus»; Rudolf Meyer: »Der Emancipationskampf des vierten Standes»; s franciában Maurice Block rövid de velős tanulmánya: »Les Theoriciens du socialisme en Allemagne».